

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

Diplomová práce

Vliv gotického románu a otázka identity v příbězích o Harry Potterovi

*(The Influence of the Gothic Novel and the Question of Identity in the Stories
of Harry Potter)*

Vypracovala: Lucie Svobodová

5. ročník, Aj-Fj/ZŠ

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kamila Vránková, Ph.D.

Rok odevzdání: 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Vliv gotického románu a otázka identity v příbězích o Harry Potterovi*“ vypracovala samostatně s použitím pramenů uvedených v bibliografii.

V Českých Budějovicích dne 20. dubna 2009

.....

Lucie Svobodová

Děkuji vedoucí této diplomové práce PhDr. Kamile Vránkové, Ph.D. za průběžné konzultace a doporučení odborné literatury.

ANOTACE

Vliv gotického románu a otázka identity v příbězích o Harry Potterovi

Katedra anglistiky PF JCU České Budějovice

Lucie Svobodová

2009

Tato diplomová práce sleduje vliv anglického gotického románu v příbězích Harryho Pottera, zaměřuje se především na otázku identity vybraných hrdinů a její interpretaci v kontextu této literární tradice.

Klíčovými tématy této práce se staly motivy nejistoty a strachu z neznáma, hledání osobní identity a smyslu vlastní existence. Pozornost je věnována také psychologické charakteristice postav a významu prostředí, ze kterého jednotliví hrdinové pocházejí.

Součástí práce je také stručný přehled konkrétních autorů a jejich děl, kteří měli vliv na práci J. K. Rowlingové. Nalezneme zde také teoretické pojednání o gotickém románu a pohádce.

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Kamile Vránkové, Ph.D.

ABSTRACT

The Influence of the Gothic Novel and the Question of Identity in the Stories of Harry Potter

Department of English Studies PF JCU České Budějovice

Lucie Svobodová

2009

This thesis observes the influence of the English Gothic novel in Harry Potter stories. Primarily, it deals with the question of identity of the chosen heroes and its interpretation in the context of the Gothic tradition.

The crucial themes of this work are the feelings of uncertainty and fear of the unknown, the search for the personal identity and the meaning of existence. This thesis also focuses on the psychological characteristics of the heroes and the meaning of the background they come from.

There is also a brief summary of the authors and the works that influenced J. K. Rowling's writing. The theoretical essay about the Gothic novel and fairy-tales can be found there as well.

OBSAH

ÚVOD	1
1. Teoretické pojednání o pohádce a gotickém románu	3
1.1. Společné motivy a zákonitosti pohádek	4
1.2. Společné motivy a zákonitosti gotických románů	7
1.3. Symbolické významy vybraných motivů	8
2. J. K. Rowlingová a prameny její inspirace	12
2.1. Základní fakta o životě J. K. Rowlingové	12
2.2. Otázka inspirace	14
3. Otázka identity a vliv gotického románu u vybraných postav	16
3.1. Harry Potter	17
3.1.1. Rodina a přátelé	24
3.1.2. Sirius Black	29
3.2. Voldemort (Tom Rolvoj Raddle)	34
3.3. Severus Snape	40
3.4. Albus Brumbál	44
3.5. Rubeus Hagrid	48
3.6. Alastor „Pošuk“ Moody	52
4. Inspirace gotickým románem – pozadí příběhu	54
4.1. Duchové	55
4.2. Tajemná komnata	57
4.3. Motiv rytíře	59
ZÁVĚR	61
SUMMARY	63
BIBLIOGRAFIE	65

ÚVOD

Tématem této diplomové práce je analýza příběhů anglické spisovatelky J. K. Rowlingové se zaměřením na vliv gotického románu a otázku identity v příbězích Harryho Pottera.

Dílo J. K. Rowlingové se těší celosvětové oblibě u dětských i dospělých čtenářů, přesto bývá často řazeno mezi výhradně dětskou literaturu. Tato práce se snaží poukázat na širší kontext příběhů Harryho Pottera, především si klade za cíl poodhalit spojitosti s anglickým gotickým románem.

Práce vychází ze současných teoretických poznatků o povaze gotického románu a pohádky. Při analýze pohádkových motivů využívá poznatků V. J. Proppa, který se věnoval studiu motivů a zákonitostí pohádkových příběhů. Pro analýzu gotických motivů posloužily především poznámky z přednášek Mgr. Alice Sukdolové, členky katedry anglistiky na PF JCU.

Po obecné charakteristice tradičních motivů pohádek a gotických románů následuje kapitola o životě a inspiraci J. K. Rowlingové, ve které pochopíme souvislosti s ostatními autory a díly, v nichž je také patrný vliv gotických románů.

Stěžejní část práce tkví ve třetí kapitole, která analyzuje vybrané postavy příběhů Harryho Pottera, poukazuje na složitou osobní cestu, hledání vlastní identity, boj dobra a zla (nejen symbolického, ale také vnitřní boj postavy). Důležitý je též psychologický vývoj jednotlivých postav s ohledem na jejich rodinné zázemí, způsob výchovy či rodinných vztahů. Zde se nejsilněji projevuje vliv gotického románu, který je posuzován i prostřednictvím ukázek z originálního textu (v případě příběhů Harryho Pottera) či českých překladů (v případě gotických románů pro jejich nedostupnost v originálních verzích).

Pro analýzu vlivu gotického románu na příběhy Harryho Pottera je důležitá také čtvrtá kapitola, věnující se společným prvkům a motivům, které nalezneme v gotickém románu i Harryho dobrodružstvích. Zde se jedná především o pocity strachu a nejistoty spojené s motivy duchů a nadpřirozených událostí.

Práce je psaná česky, rozhodla jsem se tedy uvádět v textu české ekvivalenty anglických pojmenování (např. Bradavice – Hogwards, Brumbál – Dumbledore), jelikož lépe zapadají do české syntaktické stavby věty. Pokud se slovo liší od anglického originálu, je při jeho první zmínce v závorce uveden původní termín.

Práce hovoří o příbězích Harryho Pottera jako celku, bere tedy v potaz všech sedm dílů příběhu. Jednotlivé prvky či motivy se mohou v příbězích vyskytovat opakovaně, především jedná-li se o boj dobra a zla, jinými slovy boj Harryho a Voldemorta. Podrobná analýza jednotlivých dílů by však vyžadovala delší práci, než je tato.

Analýza jednotlivých postav i prvků spjatých s gotickým románem i celkové závěry vycházejí ze všech děl J. K. Rowlingové uvedených v bibliografii, z překladů gotických románů a z odborné literatury.

Tato práce si neklade za cíl popsat a analyzovat všechny spojitosti s anglickým gotickým románem, snaží se poukázat na různorodost a bohatost motivů obsažených v příbězích Harryho Pottera.

1. Teoretické pojednání o pohádce a gotickém románu

Tato kapitola je zaměřena na teoretickou interpretaci jednotlivých vlastností a prvků jak pohádky, tak gotického románu, bez nichž by vlastní analýza motivů a témat Rowlingové nebyla úspěšná. Jde v ní o snahu vystihnout podstatu pohádky, především pak pohádky kouzelné, která nabízí nepřehledné množství motivů a témat společných pro jakékoli kulturní zázemí. Snaží se též o výklad jednotlivých symbolických motivů gotického románu, který má mnohdy s pohádkou celou řadu společných prvků. Při interpretaci využívá obecných termínů ‚pohádka‘, ‚kouzelná pohádka‘ a ‚gotický román‘, a to v následujícím významu:

Pohádka je chápána jako vyprávění, jehož děj je smyšlený. Hlavní hrdina je představitelem ctností, krásných vlastností a citů. Je moudrý, nebojácný, pracovitý a vždy na straně dobra. Musí projít různými zkouškami, jejichž nástrahy a překážky ovšem překonává a vítězí tak nad zlem.

Kouzelná či fantastická pohádka je spojena s bájnými bytostmi (kouzelníci, čarodějnice, víly, skřítky, obři, jezerní lidé), které najdeme jak na straně dobra, tak na straně zla. Využívá také různých předmětů s kouzelnou mocí (hůlka, meč, pohár, kámen či stoleček, který se sám protírá) nebo zvířat, kterým připisuje lidské vlastnosti a jednání.

Gotickým černým nebo hrůzostrašným románem rozumíme takové vyprávění, které se vyznačuje senzačními a exotickými příběhy. Často se odehrávají v rytířském středověku, v divokých krajích či tajuplných hradech s tajnými komnatami nebo zříceninách s podzemními chodbami. Typická je existence nadpřirozených příšer a děsů (duchové, obři). Jsou charakteristické svou zádušnou atmosférou a jakýmsi pocitem hrůzy, který bývá umocněn např. přítomností deště, pavouků nebo scén odehrávajících se v temném lese.

Na první pohled je patrné, že tyto literární útvary mají mnoho společného. Především vykazují mnohé podobnosti v rovině nadpřirozena. Lidé si od počátku věků vyprávěli fantastické příběhy; gotický román se světu představil mnohem později – až v 18. století. Jeho podobnost s ryzí pohádkou je nepopiratelná, strašidelný příběh se zde navíc stává literárním programem.

Podívejme se nyní na vlastnosti právě pohádky i gotického románu, abychom lépe pochopili jejich pravou podstatu.

1. 1. Společné motivy a zákonitosti pohádek

O pohádkách většinou lidé smýšlejí jako o jednoduchém příběhu, který se předčítá či vypráví malým dětem, aby již od malička věděly o dobru a zlu a připravovaly se tak na svět dospělých. Děti si z nich odnášejí ponaučení, že střet dobra a zla je nevyhnutelný a že ono dobro, tedy spravedlnost, vítězí nad zlem. Toto je základní rovina, bez které by se žádná pohádka neobešla.

Porovnáme-li příběhy či pohádky z různých kultur světa i z různých časových období, najdeme další roviny a společné zákonitosti, které se v nich vyskytují. Toto zjištění může překvapit, zvláště vezmeme-li v potaz odlišnosti jednotlivých kultur, které bezesporu přistupovaly ke svým vypravěčským tradicím různě – ať již z hlediska náboženského, historického či zeměpisného – a které se ani nemohly navzájem ovlivnit. Části jedné pohádky by se tedy daly přenést do pohádky jiné bez jakékoli změny (např.: pohádková postava baba Jaga se může objevovat v různých pohádkách v různých podobách).

Tyto společné prvky jednotlivých pohádek jsou důležité pro celkové pochopení, jsou tím, co činí pohádku pohádkou. Jedná se i o jednotlivé akce pohádkových postav, které by měly proběhnout, aby se pohádka zdárně rozvíjela a směřovala ke svému konci. Tuto teorii poměrně přehledně zpracoval ruský germanista J. V. Propp ve své knize *Morfologie pohádky* z roku 1928. Jako názornou ukázkou použijeme jeho rozdělení jednotlivých prvků, které nazývá stabilními funkcemi jednajících osob. Jde o těchto 31 funkcí¹:

1. Jeden ze členů rodiny opouští domov (odloučení)
2. Hrdinovi je něco zakázáno (zákaz)
3. Zákaz je porušen (porušení)
4. Škúdce se snaží vyzvídat (vyzvídání)
5. Škúdce dostává informace o své oběti (vyzrazení)
6. Škúdce se snaží oklamat svou oběť, aby se zmocnil jí nebo jejího majetku (úskok)

---

¹ Termíny jsou použity z českého překladu *Morfologie pohádky* z roku 1999 od Miroslava Červenky, Marcely Pittermannové a Hany Mahelové, str. 32 – 59, kapitola III: Funkce jednajících osob

7. Oběť podlehne úskoku a tím bezděčně pomáhá nepříteli (pomahačství)
8. Škůdce působí jednomu ze členů rodiny škodu nebo újmu (škůdcovství). Jednomu z členů rodiny se něčeho nedostává nebo by něco chtěl mít (nedostatek)
9. Neštěstí nebo nedostatek jsou sděleny. K hrdinovi se někdo obrací s prosbou nebo rozkazem. Je odeslán nebo propuštěn (prostřednictví, spojovací moment)
10. Hledač se rozhodne k protiakci nebo s ní vysloví souhlas (začínající protiakce)
11. Hrdina opouští domov (odchod)
12. Hrdina je podroben zkoušce, vyptávání, je napaden apod., čímž se připravuje k získání kouzelného prostředku nebo pomocníka (první funkce dárce)
13. Hrdina reaguje na činy budoucího dárce (reakce hrdiny)
14. Hrdina dostává k dispozici kouzelný prostředek (vybavení, získání kouzelného prostředku)
15. Hrdina je přenesen, dovezen nebo přiveden k místu, kde se nalézá předmět hledání (prostorové přemístění mezi dvěma říšemi, vykonání cesty)
16. Hrdina a škůdce vstupují do bezprostředního boje (boj)
17. Hrdina je označen (označení – např. jizva, prsten)
18. Škůdce je poražen (vítězství)
19. Počáteční neštěstí nebo nedostatek jsou zlikvidovány (likvidace neštěstí, nedostatku)
20. Hrdina se vrací (návrat)
21. Hrdina je pronásledován (pronásledování)
22. Hrdina se zachraňuje před pronásledováním (záchrana)
23. Nepoznaný hrdina se dostává domů nebo do jiné země (nepoznaný příchod)
24. Nepravý hrdina si klade neoprávněné nároky (neoprávněné nároky)
25. Hrdinovi je uložena těžká úkol (těžký úkol)
26. Úkol je splněn (splnění)
27. Hrdina je poznán (poznání)
28. Nepravý hrdina nebo škůdce je odhalen (odhalení)
29. Hrdina dostává nové vzezření (transfigurace)
30. Škůdce je potrestán (trest)
31. Hrdina se žení a nastupuje na trůn (svatba)

Děj nejruznějších pohádek, nezávisle na tom, z kterého konce světa přišly, se rozvíjí v rámci těchto funkcí. Je mezi nimi jakási logická souvislost a následnost, tzn. že jedna funkce vyplývá z té druhé. Mnohé funkce vystupují ve dvojicích: boj – vítězství, pronásledování – záchrana, vyzvídání – vyzrazení.

Je třeba poznamenat, že existují i takové akce hrdinů, které nelze jednoznačně zařadit ani k jedné z těchto funkcí. Také musíme vzít v potaz fakt, že ne všechny pohádky musejí obsahovat všech 31 funkcí, ovšem nelze vynechat takové funkce, které na sebe navazují. Každá pohádka je tak více či méně logicky spojena do jednotného celku, který vylučuje nesmyslné kombinace akcí a hrdinů (např. úkol nemůže být splněn, aniž by byl nejdříve zadán, hrdina nemůže být „označen“², aniž by musel bojovat a toto označení v boji získat – vzpomeňme na motiv jizvy v Harry Potterovi). Právě otázka totožnosti hrdiny, jeho identity, v protikladu k postavě zloducha či škůdce, se stává klíčovým prvkem tradičního konfliktu dobra a zla.

Pohádky v sobě často uchovávají stopy dávného pohanství a starých obyčejů. Propp upozorňuje na souvislost mezi tzv. kouzelnou pohádkou a jejími mytologickými kořeny.

„Studium atributů³ umožňuje vědecký výklad pohádky. Z historického hlediska to znamená, že kouzelná pohádka je ve svých morfologických základech mýtem.“

(J. V. Propp, *Morfologie pohádky*, str. 79)

Kdybychom chtěli pohádku analyzovat, měli bychom ji porovnat s historickou skutečností dávné minulosti. Dalo by se říci, že pohádka zachovává stopy zaniklých forem společenského života. Možná právě proto je tak neodolatelná a stále znovu ožívá v moderních fantastických příbězích. V dalších kapitolách bych chtěla ukázat, jak se tato tradiční struktura pohádky promítá do dobrodružství Harryho Pottera a jeho přátel.

---

² Viz. str 3.: 17. funkce dle Proppa: Hrdina je označen (označení – např. jizva, prsten)

³ Pojmeme atributy rozumějme souhrn všech vnějších vlastností postav: pohlaví, věk, stav, zevnějšek, zvláštnosti.

1. 2. Společné motivy a zákonitosti gotických románů

Za zakladatele gotického románu je považován anglický prozaik Horace Walpole se svým dílem *Otrantský zámek*. Jsou v něm zakomponované strašidelné efekty, naivní milostné zápletky a neuvěřitelné intriky. Ve zdech gotického hradu, v jeho podzemí i okolí, se za pomoci nadpřirozených úkazů naplňuje záhadná věštba.

Další autoři utlumili senzační a nadpřirozené prvky a naopak vyzdvihli sentimentální a výchovné momenty děje. K těmto autorům patří především Clara Reevoová a její kniha *Starý anglický baron*.

Matthew Gregory Lewis pro změnu přidal do svého *Mnicha* dráždivé erotické motivy, čímž se již tak strašidelný román stal ještě hrůzostrašnějším. Uhrančivá postava posedlého mnicha se znamenitě hodí k zápasu mezi dobrem a zlem. Lewis učinil ještě jeden větší posun od Walpolova proudu – zdůraznil také hloubku psychologie člověka. Vytvořil příběh o krvavých zločinech spáchaných v hrůzostrašných okolnostech, ve stavu posedlosti a ve svazku s nečistou mocí (d'áblem).

Irský duchovní Charles Robert Maturin šel ve svém pojetí gotického románu ještě dál. Ve svém románu *Poutník Melmoth* vytvořil nejen tajuplnou postavu a hrůzostrašné efekty, ale přidal i motivy faustovské. Stvořil postavu věčného poutníka bezcílne bloudícího světem, která dohromady s ostatními prvky tajemna působí vskutku d'ábelsky. Melmoth je romantický démon, který se hořce vysmívá sám sobě, je osamělý, bez domova a znaven světem, ve kterém musí bloudit bez naděje na záchranu.

Přesto, že existuje jakési rozrůznění, gotický román si stále uchovává výrazné společné prvky, které jsou důležitou inspirací pro autory moderní strašidelné a fantastické prózy:

1. Dobrodružný děj odehrávající se na starém hradě
2. Atmosféra tajemna a napětí
3. Dávná věštba
4. Osudová znamení, zlá znamení, zjevení
5. Nadpřirozené nebo jinak nevysvětlitelné události
6. Značné, až nevyrovnané emoce
7. Ženy v nouzi

8. Ženy ohrožované mocným, impulsivním a tyranským mužem
9. Metonymie temna, sklíčenosti a strachu (déšť, temný les, pavouci)
10. Příslušná slovní zásoba a specifické využití jazyka (teror, tajemství, věštba, zlost, obrovský, hrůzostrašný, slzy, strašidelný, černokněžník, evokování silných emocí, časté zvolací věty, citově zabarvené dialogy i vnitřní monology postav)

Mnohé gotické romány obsahují kromě hrůzostrašných prvků také prvky romance. Milostné vztahy jsou pro zachování tajuplné atmosféry mnohdy přímo nepostradatelné. Můžeme vysledovat tyto prvky:

1. Mocná láska
2. Nejistota, zda bude láska opětována
3. Neopětovaná láska
4. Napětí mezi pravou láskou a otcovou kontrolou
5. Odloučení milenců
6. Zakázaná láska nebo touha, chtíč hrozící ctnostné osobě
7. Sokové v lásce nebo několik nápadníků

Spojíme-li si tyto city a nečekané zápletky či překážky s hrůzostrašným obrazem starého hradu, ve kterém straší a kde se objevují duchové, kde hrozí uskutečnění nějaké staré věštby a lidé začínají panikařit, dostaneme neodolatelný příběh plný nečekaných zvrátů a událostí. Snad proto se gotický román těšil velké oblibě, přinášel s sebou něco nového a podmanivého. Lidé se u knih rádi bojí – obzvláště jsou-li to knihy plné dramatických akcí a nadpřirozených událostí.

Souvislost s příběhy Harryho Pottera je v tomto ohledu poměrně zřetelná. Rowlingová využívá gotických motivů k navození všudypřítomného tajemství, obklopujícího v podstatě všechny konkrétní postavy, jejich úlohu a poslání.

1. 3. Symbolické významy vybraných motivů

Pohádkové příběhy i gotické romány jsou plné symbolů, jakýchsi znamení. Slovo symbol pochází z řeckého slova symbolon, které znamená značka, znak, poznávací znamení. Je to vše, co smyslově, předmětně nebo jazykově (slovně)

zastupuje a konkrétně představuje abstraktní pojem nebo jev, a v tom smyslu má širší a hlubší význam než samo o sobě.

Les

Les byl chápán jako místo, kde se můžeme setkat s nebezpečím. Lesy jsou tradičně popisovány jako tmavá, spleť a nepřehledná místa plná nebezpečných zvířat. Jakmile v něm jednou sejdem ze stezky, jsme pravděpodobně ztraceni.

Tuto podstatu les plní v gotickém románu, často obklopuje zámek nebo hrad, je místem podivných setkání či tajemných příznaků. Nalezneme ho v *Otrantském zámku* i *Poutníku Melmothovi*, hojně je zastoupen u Ann Radcliffové.

V pohádkách bratří Grimmů najdeme les jako místo vhodné pro dobrodružství. Žijí v něm trpaslíci, skřítkové a jiná lesní stvoření. Vědí a znají věci, které jsou lidem z obydlených oblastí zcela neznámé.

Rowlingová vytvořila Zapovězený les, který splňuje všechna tato očekávání. Jde o prostor divoké přírody, pravého opaku civilizovaného bradavického hradu, který stojí v jeho bezprostřední blízkosti. Žijí v něm kouzelní tvorové, kteří jsou starší než lidstvo samo – např. jednorožci. Zapovězený les střeží mnoho tajemství a je zároveň místem, kde lze rozluštit mnohé záhady a hádanky – např. záhadu Tajemné komnaty, Voldemortovu přítomnost.

V takovém lese může člověk snadno zabloudit či dokonce ztratit sama sebe. Zapovězený les však také poskytuje útočiště a je domovem bytostí, které jsou obdařeny zvláštními znalostmi přírody (kentauroi) anebo mají léčitelské schopnosti (jednorožci). Tito obyvatelé lesa jsou ochotni poskytnout potřebnou ochranu, neboť ve válce proti Pánovi temnot jsou všichni na stejné straně.

Hrad

Hrad nebo zámek je sídlo umístěné v lesích, symbol ochrany a bezpečí. Tuto funkci zastává i v příbězích Harryho Pottera. Jde o bezpečné místo, kde se studenti nemusí cítit ohroženě. Hrad je chráněn mnoha zabezpečovacími kouzly, je plný kvalifikovaných a mocných kouzelníků a čarodějek – a především je zde ředitel školy Albus Brumbál (Albus Dumbledore), jediný kouzelník, kterého se obává i Voldemort.

Na druhou stranu je také dějištěm útoků hrůzostrašného baziliška, netvora žijícího v jeho hlubinách, obývají ho duchové, je plný tajných chodeb, pohyblivých

schodišť, zapovězených zákoutí. V tomto ohledu je hrad klasickým prvkem gotického románu, kde se stává místem podivných úkazů či příhod.

Např. Otrantský zámek má s tím bradavickým mnoho společného. Je místem nadpřirozených jevů, plní se v něm dávná věštba, je obklopen temným lesem. Čeká na příchod právoplatného dědice (Teodora), tak jako kouzelnický svět s bradavickým hradem očekává Harryho Pottera, chlapce předurčeného k významným činům.

Bludiště (labyrint)

Obraz bludiště je chápán jako součást hledání moudrosti a sebepoznání. Jde o komplikovanou cestu, která může být alegorií lidského života se všemi jeho zkouškami, obtížemi a oklikami. Pokaždé si v něm musíme zvolit směr, kterým se budeme ubírat, a víme, že každé špatné rozhodnutí naši cestu prodlouží.

V gotickém románu můžeme bludiště chápat jako cestu k nalezení vlastní identity, kterou musí adept podstoupit, aby byla odhalena jeho pravá povaha. Na tuto strastiplnou cestu se vydává jak Teodor, tak Edmund, ale i zavržený poutník Melmoth, který si na ní zároveň odpykává hříchy za své činy.

Bludiště dostává v gotickém románu ještě jeden rozměr – jde o místo, ve kterém podléháme svým touhám a vášním. Dochází v něm ke zmatení mysli, k odcizení se svému vlastnímu já. Mnich Ambrosio využívá odlehlosti a opuštěnosti podzemního labyrintu, podléhá v něm touze po Antonii, znásilní ji a ukryje, daleko před zraky okolního světa. Bludiště se tak stává místem hrůzy a strachu, plní funkci kobky, ve které je člověk doslova pohřben zaživa.

Harry se také dostává do labyrintu – při plnění třetího a zároveň posledního úkolu v turnaji tří kouzelnických škol. Jde o temné a strašidelné místo, ve kterém najdeme spoustu léček, hádanek, úkolů. Jelikož má vysoké stěny, nikdo nevidí, co se děje uvnitř, Harry je tak zcela izolován od okolního světa (jako nebohá Antonie v *Mnichovi*), ponechán svému umění a osudu. Cestu do středu bludiště musí najít sám, aby prokázal, že je hoden vítězného poháru. Jedná se o připodobnění k jeho životu, ve kterém také překonává jednotlivé překážky, aby nakonec stanul Voldemortovi tváří v tvář v konečném boji.

Bazilišek

Bazilišek je mytologický plaz, jehož pohled je smrtelný. Patří k nejobávanějším kouzelným tvorům, jeho dotek či dech se stává osudným všem

živým tvorům, je tedy smrtelně nebezpečný i na značnou vzdálenost. Baziliškův dech údajně rozbíjí i skály a spaluje trávu. Všichni hadi slyší na jeho syčení, je tedy pokládán za jakéhosi vládce hadů (snad proto si ho jako nestvůru obývající tajemnou komnatu Voldemort zvolil. Sám měl hady v oblibě, byl Zmijozelovým dědicem, který měl ve znaku hada, uměl hadí jazyk a jeho hlava vypadala jako hadí).

Legendy praví, že se bazilišek rodí z vajíčka, které snese sedmiletý kohout do hromady hnoje a musí být vysezeno ropuchou. Nejčastěji je zobrazován jako obrovský had s korunkou nebo bílou skvrnou na hlavě. V různých pramenech bychom našli tři druhy bazilišků: zlatý bazilišek dokázal člověka otrávit pouhým pohledem, jiný druh chrtil oheň a třetí vyvolával takovou hrůzu, že jeho oběti zkameněly. Nestvůře je smrtelně nebezpečné kokrhání kohouta.

Rowlingová ve svém díle kombinuje různé baziliščí vlastnosti, její bazilišek zabíjí pohledem, ovšem nepodíváte-li se mu přímo do očí, zkameníte – podobně jako několik obětí v druhém díle *Harry Potter a Tajemná komnata*. Přidává mu jedovaté zuby, jejichž zhoubnou sílu jedu mohou zastavit pouze slzy ptáka Fénixe.

Bazilišek zde zastává úlohu netvora či monstra, hojně zastoupenou v gotickém románu, která navozuje atmosféru strachu a tajemna (např. Walpole).

Fénix

Fénix je věčně žijící kouzelný pták (v Harryho příbězích Brumbálův fénix Fawkes). Téměř vždy má rudozlatou barvu, pochází z Egypta. V tamních hieroglyfech znázorňuje plynutí času, Římané ho považovali za politický symbol věčnosti Římského impéria, v náboženství je chápán jako symbol vzkříšení a Krista. Dodnes zůstává symbolem nesmrtelnosti.

Kdykoli tento pták pocítí, že se blíží konec (k čemuž dochází jednou za pět set let), postaví si hnízdo z vonných rostlin, ve kterém shoří díky slunečním paprskům, aby se posléze znovu zrodil z popela.

Harry je tedy také takovým fénixem. Je to adept, který podstupuje smrt (dobrovolně jde Voldemortovi vstříc) a je vzkříšen (dostane možnost vrátit se zpět a jednou provždy zastavit Voldemorta).

V gotickém románu můžeme za fénixe považovat Teodora nebo Edmunda, kteří žili nějakou dobu v utajení či ústraní, aby se jednoho dne vrátili, znovu zrodili, jako právoplatní dědici svého panství. V přeneseném významu můžeme mluvit o vítězství nesmrtelnosti spravedlnosti a dobra.

Hůlky

Nejdůležitějším nástrojem každého kouzelníka je jeho hůlka. Někdy jde o proutky, jindy o masivní hole, které slouží ke koncentraci čarovné síly. V Harryho světě si každá hůlka svého kouzelníka sama vybírá, odpovídá tak jedinečnému charakteru svého majitele.

Budeme-li hůlku chápat zároveň i jako zbraň, ať již na obranu či útok proti nepříteli, můžeme ji připodobnit k meči, který používají hrdinové gotických románů. Kouzelnické souboje lze tedy považovat za obdobu rytířských klání (např. u C. Reevové).

Někteří kouzelníci si oblíbili hůlky vyrobené z bezového dřeva, protože právě jemu se přisuzuje obzvláště silná magická moc (vzpomeňme na bezovou hůlku, jednu z relikvií Smrti).

2. J. K. Rowlingová a prameny její inspirace

Každý autor zaujímá jisté postoje a názory, je ovlivněn nepřeberným množstvím informací a zkušeností. Od dětství si vytváří hodnoty a pravdy, které se později odrážejí i v jeho literární tvorbě. Ta nese stopy politických názorů, náboženských přesvědčení, dětských snů a fantazie, je odrazem životních postojů a hodnot, zrcadlem soudobé společnosti.

V díle J. K. Rowlingové také nalezneme tyto vlivy, i když v tomto případě jde většinou o dětské sny a přání, o splnění dětských fantazijních představ plných podivuhodných postav, míst, zápletek a neuvěřitelných rozuzlení.

Podívejme se stručně na život této neobyčejné spisovatelky, jejíž fantazie nezná mezí a která nepřestává čtenáře udržovat v napětí. Lépe tak pochopíme určité vazby a prvky, které se nalézají v příbězích Harryho Pottera a odhalíme tak i prameny inspirace, které se prolínají všemi sedmi knihami Harryho dobrodružství.

2. 1. Základní fakta o životě J. K. Rowlingové

Joanne Kathleen Rowlingová se narodila 31. července 1965 v Yate. Rodiče si nepřáli, aby dítě vyrůstalo v prachu rušných londýnských ulic, a tak se usadili na

venkově (zajímavé je, že se Joannini rodiče, Pete a Anne Rowling, poznali ve vlaku na londýnském nádraží King's Gross – tedy na tom nádraží, ze kterého prvního září odjíždí spěšný vlak do Bradavic (Hogwards), aby Harryho vrátil zpět do světa magie).

Matka Anne zůstala po narození dcery v domácnosti, otec Pete pracoval v továrně v Bristolu. Joanne byla tiché dítě, které si rádo hrálo anebo četlo. Četla téměř neustále, svět literatury ji naprosto pohltit, ráda se vracela do světa fantazie – nejprve ji hledala v dětských příbězích, později u velkých klasiků světové literatury. S kamarády a mladší sestrou si často hráli na čarodějnice a kouzelníky, půjčovali si košťata a dělali, že na nich létají. Létání bylo jedním z jejích dětských snů. Usadili se pod stromem a Joanne pronášela různá kouzelná zaříkadla a předstírala, že vaří kouzelný lektvar. Ve vymýšlení takovýchto příběhů byla neúnavná a nepřekonatelná.

Již v 6 letech začala psát své prvotiny, vymyšlené příběhy o zvířatech, která měla nadpřirozené schopnosti. Svou mladší sestru často bavila tím, že si vymýšlela různé historiky. Volný čas trávila zavřená ve svém pokoji s perem v ruce. Rodiče ji v tomto počinání podporovali a dodávali jí sebedůvěru potřebnou k tomu, aby se nestyděla ukázat své příběhy druhým. Joanne chodila ráda do školy a její slohové práce byly od začátku výborné (sama říká, že předlohou Hermiony je ona sama).

Na střední škole působila spíše tiše a nesměle. V tomto období ji velice zasáhla matčina nemoc, roztroušená skleróza. I když úspěšně složila zkoušky na Oxford, nakonec ji nepřijali. Pokračovala ve studiích na univerzitě v Exeteru, kde se věnovala studiu francouzského jazyka a klasiků. Součástí byla i povinná praxe ve Francii, rok tedy učila angličtinu v Paříži. V této době přečetla mnoho knih, které v ní zanechaly hluboké stopy obdivu (*Pán Prstenů* od J. R. R. Tolkiena, *Příběh dvou měst* od Ch. Dickense, knihy J. Austenové – např. *Emmu* prý četla nejméně dvacetkrát).

Po matčině smrti, která ji hluboce zasáhla, odjela učit angličtinu do portugalského Porta. Seznámila se tam se svým budoucím manželem, se kterým má dceru Jessicu. Manželství se ale po krátké době rozpadlo, manžel byl žárlivý a agresivní.

Odjela zpět do Británie, usadila se v Edinburku, kde bydlela i její sestra Di. Žila z podpory, která nebyla nijak veliká, a v bytě, kde ani nefungovalo topení. V této době už pracovala na příbězích Harryho Pottera, psala po kavárnách, aby se trochu ohřála. Z bezútěšného života se dostavily deprese, které se v podobě Mozkomorů (Dementors) promítly i do Harryho dobrodružství.

“Dementors are among the foulest creatures that walk this earth. They infest the darkest, filthiest places, they glory in decay and despair, they drain peace, hope and happiness out of the air around them. Even Muggles feel their presence, though they can't see them.”

(Harry Potter and the Prisoner of Azkaban, p. 140)

Poté nastal obrat. Nakladatelství Bloomsbury se rozhodlo vydat příběhy Harryho Pottera. Z Joanne se stala známá a uznávaná osobnost, oceněná literárními cenami za dětskou literaturu. O příběhy o „brýlatém chlapci s jizvou na čele ve tvaru blesku“ projevila zájem také filmová studia Hollywood.

J. K. Rowlingové se tak splnil dětský sen, který snila jako malá dívka, když psala své první smyšlené příběhy – dnes ji znají tisíce lidí po celém světě (a nejen děti). Říká se o ní, že díky příběhům Harryho Pottera znovu „naučila“ děti číst.

2. 2. Otázka inspirace

J. K. Rowlingová se nechala inspirovat mnoha literárními díly, knihy milovala a stále v nich nacházela nové věci a myšlenky. Knihy, které ji nejvíce oslovily, mají určité společné prvky: vymyšlené světy, fantastické postavy, zvířata, tajemno, velké poslání, otázky dobra a zla či silné city.

Knihy, která ji při psaní Harryho Pottera ovlivnila snad nejvíce, je *Little White Horse (Malý bílý koníček)* od Elizabeth Goudgeové. Jde o příběh strašidelný i romantický zároveň. Hlavní hrdinka, Maria Merryweatherová, je stejně jako Harry sirotek a také žije v nepřátelském prostředí. Jakmile se ocitne na zámku Moonacre, ihned se tam cítí jako doma. V knize se objevují zvířata, jednorozec, kouzla, bohaté popisy jídel, najdeme i téma sebeobětování se. Maria je předurčena k tomu, aby znovu nastolila mír, klid a štěstí v údolí Moonacre – stejně jako Harry Potter.

Vliv na dobrodružství Harryho Pottera měly také C. S. Lewisovy *Letopisy Narnie (The Chronicles of Narnia)*, především díl *Lev, čarodějnice a skříň (The Lion, the Witch and the Wardrobe)*. Obě knihy mají např. tajemný vchod, který hrdiny přenesse do kouzelného světa (skříň či nástupiště devět a tři čtvrtě). U Lewise najdeme také hojné zastoupení zvířat, která mají kouzelné schopnosti a umí mluvit lidskou řečí, fauny, zlou čarodějnici, kouzelné nápoje. I zde jsou hlavní hrdinové,

Lucie, Edmund, Petr a Zuzana, předurčení k tomu, aby se ujali vlády nad celou Narnií a ukončili tak vládu zlé Bílé čarodějnice.

Stejně jako v Harrym zde najdeme dávnou věštbu, které se Bílá čarodějnice obává: její vláda skončí, až na trůny v královském hradě Cair Paravel usednou dva synové Adamovi a dvě dcery Eviny. I v této knize najdeme motiv sebeobětování se: lev Aslan se obětuje a nechá se zabít místo Edmunda. Ráno ale obživne a pomůže dětem v bitvě proti Bílé čarodějnici – Harry se také rozhodně obětovat se, a to mu umožní vrátit se zpět a porazit Voldemorta.

J. R. R. Tolkien se stal dalším významným autorem, který svým dílem *Pán Prstenů* (*The Lord of the Rings*) získal obdiv J. K. Rowlingové. Tolkien v něm vytvořil originální mytologický systém, který jí zcela učaroval. Jména jeho hrdinů, příšer i míst jsou stejně exotická a někdy i krkolomná jako pojmenování v dobrodružstvích Harryho Pottera.

Obě díla, *Pán Prstenů* i *Harry Potter*, rozvíjí konflikt mezi dobrem a zlem, Frodo i Harry jsou sirotci s poněkud nepříjemným příbuzenstvím. Oba mají moudré rádce, kteří je nechávají jednat samostatně, ale zasáhnou, když je to třeba (Frodo a čaroděj Gandalf, Harry a profesor Brumbál). Nepřítelem jim je „Pán temnot“ – Sauron či Voldemort, který byl již jednou poražen, znovu se ale vrací a usiluje o moc. K navození pocitu strachu Tolkien vytvořil děsivé Přízraky, Rowlingová hrůzostrašné Mozkomory.

J. K. Rowlingová také ráda četla Shakespeara a velice si oblíbila Jane Austenovou. Stopy těchto autorů nejsou v jejím díle tolik patrné, přesto je nelze opomenout. Po některých postavách z díla J. Austenové jsou pojmenované určité postavy v příbězích Harryho Pottera – např. nenáviděná kočka školníka Filche Paní Norrisová, jejíž jméno pochází od odporné tetičky v *Mansfieldském panství* (*Mansfield Park*). Od Austenové také pochází nápad, že se v průběhu děje z nekalých činů podezřívá nepravá osoba – např. profesor Snape.

Charles Dickens si získal její srdce především dílem *Příběh dvou měst* (*A Tale of Two Cities*). Rowlingová přiznává, že konec tohoto románu považuje za nejlepší závěr knihy, jaký kdy kdo napsal. Sydney Carton v něm umírá kvůli lásce ke krásné Lucii a díky této konečné oběti dojde rozehřešení. Obětuje se pro dobro druhých, pro ty, které miluje a na kterých mu záleží.

Harry udělá na konci příběhu to samé. Dobrovolně se vydá vstříc Voldemortovi, protože chápe své poslání, ví, že tím zachrání své přátele a spoustu

nevinných. Je smířený se svým osudem, nebrání se mu. Sydney svým činem zachrání štěstí milované osoby, umírá smířen sám se sebou a s celou situací. Obětuje se pro druhé, což zároveň učiní jeho prázdňý život smysluplným.

Harryho ale na jeho cestě obětování se nečeká smrt, jak by se dalo předpokládat – nezapomínejme, že jde v podstatě o pohádku pro děti, ve které hlavní hrdina neumírá. Harry dostane šanci vrátit se zpět a naposledy se Voldemortovi postavit, tentokrát už opravdu v boji na život a na smrt. Harry se od Sydneyho také odlišuje tím, že je ještě dítě a jeho život se nedá pokládat za prázdňý.

Podíváme-li se na jednotlivé autory a spojíme-li si určité prvky jejich tvorby, nalezneme téměř ve všech zmíněných pramenech Rowlingové inspirace jisté spojitosti. Jak již bylo řečeno, jde např. o vymyšlené světy, fantastické postavy, zvířata, tajemno, velké poslání, řeší otázku dobra a zla či silné city.

Spojíme-li si tyto autory s jejich vlastními prameny inspirace, dojdeme k pohádkám nebo gotickým románům. Někteří autoři, např. Charles Dickens, se k ovlivnění gotickým románem veřejně hlásili. Jde vesměs o tajuplné fantastické příběhy, vymyšlené světy, hrozby, přátelství a komplikovanou cestu k nalezení vlastní identity.

Pán Prstenů, Letopisy Narnie i Little White Horse, částečně též Příběh dvou měst, se stejně jako *Harry Potter* zabývají pocitem nejistoty a strachu z neznáma, odehrávají se za neustále hrozby ze strany zla, obsahují dávnou věštbu, hrdinové se obětují pro druhé, hledají nadčasové hodnoty, jako je přátelství a láska, pátrají po smyslu vlastní existence. Nalezneme v nich také náznaky rozdvojení osobnosti a psychologický zájem o vývoj hrdinů. Příběhy se odehrávají na temných místech, starých hradech, v lesích, což dále prohlubuje pocit úzkosti a tajemna.

3. Otázka identity a vliv gotického románu u vybraných postav

V této kapitole se budeme zabývat hlubším rozbohem vybraných postav, které jsou svou úlohou v příběhu klíčové a mají několik společných rysů s hrdiny gotických románů: Harry Potter, Sirius Black, Voldemort, Severus Snape, Albus Brumbál (Dumbledore), Rubeus Hagrid, Alastor „Pošuk“ Moody („Mad-Eye“).

Všechny tyto postavy v sobě řeší, nebo v minulosti řešily, téma sporu, jakousi vnitřní nerovnováhu, nejistotu, pochybují o sobě a o tom, jakou cestou se vydat. Některé postavy lze vidět pozitivněji než druhé, u jiných převládá negativní stránka, přiklánějí se na stranu černé magie. Všeobecně můžeme říci, že každá z těchto vybraných postav jakýmsi způsobem balancuje na hranici dobra a zla. Jejich identita se zdá být nejednoznačná, zavádějící, často zahalena tajemstvím, jak tomu bývá v gotických románech.

Podívejme se blíže na jednotlivé postavy, jejichž psychický vývoj, charakterové vlastnosti, činy a skutky, rodinná zázemí, osudy, možnosti volby a vlastní city z nich činí zajímavé objekty našeho rozboru. Je až s podivem, jak v některých situacích připomínají postavy gotických románů, stejně tajemné, s nejednoznačnou identitou.

Zajímavé je také sledovat, že si často velmi podobné povahy volí odlišný způsob řešení problémů, mají jiné hodnoty. Podobné životní osudy či cíle si zvolí jiný přístup k magii a hranici dobra či zla tak posouvají kupředu vstříc svým zájmům.

3. 1. Harry Potter

Harry Potter působí od počátku příběhu jako kladný hrdina, jako legendární ztracený princ. Dokud nedostal dopis z Bradavic, netušil, že je kouzelník, o existenci světa čar a kouzel neměl ponětí. Do světa kouzel vstupuje nepřipravený a nevinný, prochází postupným vývojem, jednotlivé události v jeho životě mají symbolický ráz – takový má být vyvolený adept, kladný hrdina gotického románu.

Od té doby, co se dozvěděl pravdu, neustále přemýšlí o své skutečné identitě, která mu byla jedenáct let zatajována. Sám o sobě neustále pochybuje, snaží se vyrovnat s tím, jak zemřeli jeho rodiče (Voldemort je zabil) a jak vlastně přežil on sám. Vstupuje do světa, který ho zná a vše o něm ví. Považují ho za hrdinu, mluví o „slavném“ Harry Potterovi a jeho „velkém činu“, vzdávají mu hold. Lidé o něm vědí mnohem víc než on sám, což ho děsí. Harry netuší, jak se mu tenkrát jako jednoletému nemluvněti povedlo Voldemorta zastavit.

V tomto podivném boji byl Harry Voldemortem „označen“⁴, na čele mu zůstala jizva ve tvaru blesku. Zde je podobnost s Teodorem, hrdinou gotického románu Horace Walpole *Otrantský zámek*, který měl na levém rameni rodové tetování ve tvaru rudého šípu. Díky tomuto znamení byl poznán a ujal se svých práv. Harryho kvůli jizvě lidé poznávají, aniž by musel vyslovit své jméno – jméno samotné se pak stává symbolem, vítězstvím dobra nad zlem, vyhnáním Pána temnot.

Stejně jako Teodora nebo Edmunda v románu C. Reevové *Starý anglický baron*, či mnicha Ambrosia v M. G. Lewisově knize *Mnich*, lze Harryho považovat za nalezence. Jeho původ sice není zastřen, nelze ho považovat za bastarda či tuláka, je ovšem vychováván někým jiným než vlastními rodiči, v tomto případě příbuznými z matčiny strany. Ti se všemožně snaží, aby mu zatajili jeho pravý původ. Harry se tak stává nalezencem sám pro sebe, učí se žít s novou identitou, vyrovnává se se svou minulostí i budoucností. Vstupuje do světa, o kterém nic neví, je mu ovšem zřejmé, že v tomto světě hraje důležitou roli.

Dokud Harry žije v „normálním“ světě, je odstrkován, neustále kritizován a celkově strádá psychicky (vyrůstá bez lásky bližních) i fyzicky (dostává málo stravy). Příbuzní s ním zacházejí poměrně krutě, trpí ho ve svém domě, nechávají ho spát v přístěnku pod schody, jeho neobyčejnost je potlačována, přesto se odlišuje. Najdeme zde podobnost s postavou Edmunda:

„Ten chlapec,“ řekl baron, „je syn jednoho chalupníka tady v okolí, ale svým neobyčejně vzorným a ušlechtilým chováním se odlišuje od lidí své vrstvy. Již od dětství poutal pozornost a náklonnost všech, kdo ho znali, a těšil se lásce všude, jen ne v otcovském domě. Tam, jak se zdá, byly jeho ctnosti považovány za hřích, neboť onen venkovan, jeho otec, ho nenáviděl, zacházel s ním krutě a nakonec mu hrozil, že ho vyhodí z domu.“

(C. Reevová, *Starý anglický baron*, str. 189)

Harry se v kouzelnickém světě ocitá na začátku své cesty, vstupuje do něj poprvé. Tento vstup a přechod z jednoho světa do druhého je pro něj velmi významný. Tím, že do něj vstoupí, si uzavírá cestu zpátky – v novém světě musí

---

⁴ Viz. str 3.: 17. funkce dle Proppa: Hrdina je označen (označení – např. jizva, prsten)

naplnit svůj osud. Cestou se setká s postavami, které mu znesnadňují vstup samotný i jeho postup vpřed, zároveň je však očekáván, jelikož pouze on dává kouzelnickému světu naději, budoucnost.

V gotickém románu jde o očekávání právoplatného dědice, který převezme vládu po tyranovi (*Otrantský zámek*), v příbězích Harryho Pottera jde v podstatě o totéž. Adeptův příchod je zvěstován, jeho úloha je předurčena. Harry na sebe bere břímě osudu, aby dopomohl k odstranění Pána zla a umožnil tak klid a mír celému kouzelnickému společenství. Harryho poselství je dáno věštbou, která se musí naplnit, aby opět zavládla harmonie, klid a mír. Tato věštba se týká Harryho a Voldemorta, dvou rivalů, z nichž jen jeden může zvítězit, porazit toho druhého:

“The one with the power to vanquish the Dark Lord approaches ... born to those who have thrice defied him, born as the seventh month dies ... and the Dark Lord will mark him as his equal, but he will have power the Dark Lord knows not ... and either must die at the hand of the other for neither can live while the other survives ... the one with the power to vanquish the Dark Lord will be born as the seventh month dies ... “

(*Harry Potter and the Order of the Phoenix*, p. 924)

Kvůli této věštbě museli zemřít Harryho rodiče, sami se Voldemortovi již třikrát postavili. Harry se narodil poslední červencový den, tedy sedmého měsíce, jak předurčila věštba. Lord Voldemort ho poznamenal jako sobě rovného, částečně na něj přenesl své vlastní dovednosti (hadí jazyk). Naopak mocí, jakou Pán zla nezná, je láska, silný cit, kterému se Voldemort nikdy nenaučil a jímž pohrdal.

Motiv dávné věštby najdeme také v *Otrantském zámku*. Zde je tajemná věštba doprovázena nadpřirozenými úkazy (obrovskou přílbou, která rozdrtil knížecího syna v den svatby, duch Manfrédova děda), které přispívají k osudovému naplnění dávného proroctví:

„... otrantské panství a zámek přejdou z rukou nynějšího rodu, jakmile pravý vlastník vyrostе do takové velikosti, že ho nebude moci obývat.“

(H. Walpole, *Otrantský zámek*, str. 34)

Veškerý děj příběhu se odvíjí od této věštby. Je předurčeno, že dojde svého naplnění, nelze se jí jakkoli vyhnout. V prvotních dílech o Harryho dobrodružstvích se o věštbě nedovídáme, k jejímu odhalení dochází až později. Harry se po celou dobu snaží najít svou identitu, tuší, že se boji s Voldemortem nevyhne, přesto však doufá, že by se nakonec mohlo něco změnit, aby to nemusel být on, kdo převezme břímě odpovědnosti. Nezapomínejme, že se jedná o malého chlapce, který sice prochází vývojem jak psychologickým, tak fyzickým, přesto je poměrně mladý na to, aby sám stanul tváří v tvář smrti, aby přijal svůj osud a nevzdoroval mu.

Harryho pochybnosti o osobní identitě nabývají na intenzitě ve chvíli, kdy jsou studenti zařazováni do jednotlivých kolejí. Harry se obává, aby nebyl spojen se Zmijozelem (Slytherin), ze kterého vzešli téměř všichni zlí kouzelníci a čarodějky – např. Voldemort, Smrtijedi (Death Eaters). Jelikož na něj Voldemort přenesl některé vlastní schopnosti, při zařazování Harry pochybuje sám o sobě, ale ví, že do Zmijozelu nechce – již zde si vybírá cestu dobra, aniž by věděl podrobnosti o svém životě a osudu. Rozhodl se srdcem, na které Voldemort nikdy nedal, protože byl příliš ctižádostivý.

Harrymu nechyběla odvaha, nadání a chtěl ostatním dokázat, čeho všeho je schopen. Zmijozel by mu k jeho postupu velice pomohl. Harry se ale celou svou myslí upíral na myšlenku jít jinou, možná složitější, cestou. Zvítězilo zde Harryho chrabré srdce a rytířkost.

Nicméně další školní rok přinese strach ze znovuotevření Tajemné komnaty, kterou může odemknout pouze právoplatný Zmijozelův dědic, a další pochybnosti o správnosti zařazení. Harry si uvědomuje, že se v jeho povaze mísí špatné s dobrým, neustále přesvědčuje sám sebe, že se rozhodl správně, když chtěl být zařazen do Nebelvíru (Gryffindor). Jako by se pohyboval na hranici dobra a zla, ale vědomě si vybral dobro, když odmítl obávanou a zatracovanou kolej.

Školou se rozmáhá zpráva, že Harry je oním Zmijozelovým dědicem, má k tomu všechny předpoklady: mluví hadím jazykem (mluví jím především černokněžníci, kteří se přidali na stranu zla), dorozumí se tedy s hady, což uměl také Salazar Zmijozel, který vytvořil Tajemnou komnatu a uzamkl v ní nestvůru zabíjející kouzelníky nečisté krve. Není to častá schopnost, kouzelnické společenství ji považuje za špatnou. Salazar Zmijozel zemřel před tisíci lety, Harry by mohl být teoreticky jeho potomkem.

Harry musí neustále čelit narážkám na svůj původ, na zázračné přežití Voldemortovy smrtící kletby, stále překonává překážky a dokazuje, že jeho srdce je čisté. Opovrhne černou magií, zavrhuje cestu zla, bojuje proti němu. I když vytrvale dokazuje, že stojí na straně dobra, neubrání se pochybnostem. V jeho životě je mnoho nezodpovězených otázek a nevysvětlených událostí.

Postupně na své otázky nachází odpovědi. Stává se zasvěcencem, pochopí, jaký je jeho úděl v kouzelnickém světě, dozví se o věštbě a i když se zprvu nechce smířit s jejím obsahem, nakonec se nebrání jejímu naplnění. Na své cestě nachází několik zasvětitelů, kteří mu pomáhají najít odpovědi na otázky, nebo mu je sami zodpoví. Vedou ho, pomáhají mu, ukazují mu správnou cestu, radí a vysvětlují vše potřebné, aby byla jeho cesta úspěšná.

Motiv zasvěcence a zasvětitel je důležitý pro vývoj gotického románu, v tomto ohledu zde nalezneme značné souvislosti. V gotickém románu jsou projevem snů, které se zdají zasvěcencům v prostoru iniciační, tajemné komnaty – např. sen Frederika v *Otrantském zámku*, sny sira Filipa a Edmunda ve *Starém anglickém baronovi*. Díky nim hrdinové pochopí, že je třeba naplnit dávnou věštbu, vidí své ztracené příbuzné, či odhalí tajemství a vydají se na cestu, aby své poslání uskutečnili.

Hagrid je prvním zasvětitel, prvním kouzelníkem, se kterým se Harry setká. Poví mu o rodičích i o tom, jak zemřeli. I v pozdějších dílech Harrymu radí a stojí při něm, připraven kdykoli pomoci.

Zasvětitel, který Harrymu nejvíce pomůže, vysvětlí mu hodně věcí a vede ho k jeho osudové cestě, je ředitel bradavické školy Albus Brumbál. Především mu objasní jeho původ, rodinné zázemí a osudovou věštbu. Připomíná Velkého Mogula z *Mnichy*, který zasvěcuje Raymonda do životního příběhu jeho příbuzné. Podobně je mladý Melmoth strýcem zasvěcen do tajemství zapovězené komnaty s portrétem záhadného předka – poutníka Melmotha. Brumbál Harrymu odkryje základní fakta Voldemortova života, díky nimž mohou hledat vitéály a Voldemorta tak porazit. Brumbál ví, že Harry musí poznat a pochopit Voldemortova silná i slabá místa, aby se mohl správně rozhodovat, až nadejde čas naplnění věštby.

Zasvětitel tak zároveň plní funkci adepta vychovatele. Výchova, neboli zasvěcování, tvoří nezbytnou součást adepta života. K tomu, aby mohl Harry (adept) zvítězit, musí dostatečně ovládat slabiny svého protivníka, protože tak ho může nejsnadněji zasáhnout. Gotické romány zasvěcení se vyznačují tím, že je

adeptovo jméno uvedeno již v názvu díla – např. *Poutník Melmoth, Velký Meaulnes*, i *Harry Potter* ....

Funkci zasvětilů v Harryho příbězích sehrávají i další postavy, z nichž některé jsou výraznější než ty ostatní – např. Harryho kmotr Sirius Black, učitel obrany proti černé magii Remus Lupin, duchové bradavického hradu, tvorové žijící v Zapovězeném lese. Někteří tito zasvětitelé ho pouze varují nebo zvěstují hrozící nebezpečí (kentaur Firenze). Většina z nich Harrymu ukazuje cestu, provázejí ho a vysvětlují mu smysl této cesty.

Harry se na své cestě musí vyrovnat s několika nepravými zavádějícími identitami, které jsou zkouškou jeho charakteru i vnitřní síly. Můžeme zde znovu připomenout obraz Harryho jako Zmijozelského dědice, odpovědného za otevření Tajemné komnaty a útoky na studenty „nečisté krve“.

První zavádějící identita se objevuje již na začátku příběhu, kdy Harry vyrůstá u příbuzných, kteří mu neprozradí nic o jeho rodině, chovají se k němu špatně a navenek ho vydávají za duševně chorého, který navštěvuje školu pro mladé delikventy. Odchod do kouzelného světa proto představuje pro Harryho složitý vnitřní spor, jelikož se z odstrkovaného a nezajímavého chlapce stává známým kouzelníkem, dostává se do popředí zájmu a neúnavně bojuje proti předsudkům i silám zla.

Stejně tak se v gotických románech dostávají do popředí právoplatní dědici Teodor nebo Edmund, kteří také strávili dětství u pěstounů, neznali svou pravou identitu, ale vynikali kladnými vlastnosti a ryzím charakterem.

Harry je dále označován za lháře, který tvrdí, že se Pán zla vrátil. Kouzelnická společnost se jeho návratu obává, přiznáním této pravdy by vypukl všeobecný zmatek a ministerstvo kouzel by se muselo potýkat se spoustou práce. Kromě Harryho Voldemorta nikdo neviděl, a tak je snazší pokládat jeho zpověď za výmysl. Je obviněn z šíření odporného výmyslu, kterým na sebe chce upoutat pozornost a ještě více se proslavit. Harry tuší, jaké nebezpečí hrozí, proto neúnavně opakuje své „lži“, snaží se přesvědčit kouzelníky a čarodějky, že musí začít bojovat. Naštěstí pro něho je Harry obklopen přáteli, kteří mu věří a pomáhají mu s přípravami na jeho předurčený boj.

Jak již bylo řečeno, v den pádu Pána zla přenesl Voldemort některé své dovednosti na Harryho. Když se znovu vrátil, začal mít Harry podivné sny, které by se daly pokládat za iniciační, jelikož v nich viděl, co právě Voldemort dělá a mohl

toho využít ve svůj prospěch. Věděl, co Voldemort hodlá udělat, mohl tedy jeho plány překazit či zachránit nevinné. Sny se ve své hrůzostrašnosti stupňovaly, Harry si v nich připadal jako had, který chce zaútočit na Brumbála a zabít ho. V jiném snu byl tím hadem on sám, cítil, že má hladké a pružné tělo, plazil se po břiše a napadl jednoho člena Fénixova řádu, zakousl se mu několikrát do nohy a nechal ho krváčet.

Voldemort měl velkého hada Naginiho, který již napadl několik lidí. Harry se cítil být tímto hadem, jako by ho měl někde v sobě. Tato možnost ho děsila, neboť se mu opět vybavily vzpomínky na spojitost jeho původu se Zmijozelem. Na základě těchto snů se rozhodl jednat, později se s Voldemortem utkal a znovu se mu podařilo uniknout. Při tomto boji, který se odehrával na ministerstvu kouzel, byl Voldemort spatřen samotným ministrem a jeho návrat musel být uznán.

Velmi působivá je Harryho identita posledního viteálu, tedy předmětu, do kterého Voldemort uložil, ač nechtěně, kus své roztříštěné duše zajišťující mu nesmrtelnost. Když se mu nepodařilo Harryho zabít jako jednoleté nemluvně, kus jeho duše se odštípl a usídlil se v Harrym, jediné živé bytosti v okolí. Harry se tuto svou podstatu dozvěděl až na samém konci příběhu, kdy se dobrovolně vydal Voldemortovi, který nezabil jeho duši, nýbrž kus své vlastní roztříštěné duše. Všechny jeho předměty nesmrtelnosti byly zničeny, žil již jen poslední kus jeho duše v něm samém. Tehdy dostal Harry možnost vrátit se a ještě jednou s Voldemortem bojovat. Zvítězil.

Harry je chápán jako kladný hrdina, který je předurčen k vítězství. Jeho cesta však není lehká, musí se vyrovnávat s mnoha ztrátami a pocity, především s pochopením své vlastní identity. Odchodem od svých příbuzných se vydal vstříc dobrodružství, začala pro něj nová etapa jeho života. Jeho postup připomíná pohyb hrdinů gotických románů, Frederika, Teodora či Edmunda, kteří byli také povoláni k dobrodružství, odešli od známého a vstoupili do neznáma, dostalo se jim zasvěcení i konečného návratu.

Některých dobrodružství by se raději neúčastnil, často touží po anonymitě, protože předchozími událostmi na sebe upoutal značnou pozornost. Zjistí ale, že nemá na vybranou, jeho osudem je zapojit se a bojovat. Zaplétá se do různých tajemných událostí, které jsou často namířeny proti němu.

Na své cestě se Harry setkává s ochránci, kteří mu pomáhají a radí (Hagrid, Brumbál). Podle pohádkové a mytologické tradice od nich dostane předměty, které mu na jeho cestě pomohou (neviditelný plášť) a usnadní mu splnění úkolu,

předurčení (Teodor či Edmund jsou předurčení ujmout se jako právoplatní dědici svých dědictví, Harryho úkolem je přemoci Voldemorta).

Harry musí projít několika zkouškami, které jsou součástí jeho zasvěcení. V gotickém románu se hrdina musí utkat se soupeři v souboji; boj meči na život a na smrt by se dal přirovnat k boji s hůlkami v případě Harryho a Voldemorta. Harry má přátele (především Rona a Hermionu), s jejichž pomocí v těchto zkouškách uspěje. Poslední krok ovšem musí učinit hrdina sám. Daří se mu překonávat strach, přiznává, že právě pocitu strachu se bojí ze všeho nejvíce.

Ze všech dobrodružství se Harry vrátí zpět. Téma návratu je umocněno také tím, že se Harry na konci každého školního roku vrací do obyčejného světa ke svým příbuzným. V místě jeho původního působiště ho však nikdo nechápe, nerozumí tomu, co vše vykonal. Konečným návratem se v Harryho případě rozumí poražení Voldemorta a zakotvení v kouzelnickém světě, kam vždy patřil.

Tyto motivy nalezneme již v pohádce, propracované jsou v gotickém románu a znovu oslavované v současné fantastické próze. Úkol hrdiny je všude stejný – musí porazit temné síly okolního světa. Aby je však byl schopen porazit, musí také čelit temným silám ve vlastním nitru a při každém dobrodružství se znovu ujišťovat, že si vítězství zaslouží.

3. 1. 1. Rodina a přátelé

Rodina má pro Harryho velký význam i přesto, že ji sám téměř nepoznal. Již jsme se zmínili o tom, že Voldemort zabil Harryho rodiče, když mu byl jeden rok. Původně chtěl zničit jenom Harryho, ale protože ho chránili, odstranil i je. Tím však Harry získal ochranu, kterou Voldemort nemohl překonat – matka se obětovala pro svého syna, zemřela chráníc své dítě, které milovala.

James Potter a Lily Evansová se seznámili ve škole v Bradavicích. Zatímco James pocházel z čistokrevné kouzelnické rodiny, Lily mezi svými předky neměla ani kouzelníky ani čarodějky (všimněme si podobnosti mezi Harry Potterem, Voldemortem i Snapem – všichni pocházeli ze smíšených rodin). Byla však nadaná, rychle se učila a svým uměním kouzlit předčila leckteré kouzelníky ze starých rodin, chlubicích se dlouholetou kouzelnickou tradicí.

James k takové rodině patřil, nicméně to nepovažoval za důležité. Ve škole patřil mezi průměrně nadané žáky, raději trávil čas s přáteli vymýšlením tajných plánů, které byly často v rozporu se školním řádem (stejně jako Harry). Přátelé pro něj znamenali mnoho, dokázal zachovat jejich tajemství, pomáhal jim.

Oba dva neúnavně bojovali proti Voldemortovi, neuznávali černou magii. Lily se ve škole přátelila se Snapem, již tehdy ho zrazovala od podivných přátel, kteří se zabývali zakázanými kouzly i černou magií. Tento rozpor znamenal konec jejich přátelství.

Harryho rodiče se milovali, stejně jako milovali svého syna. Za jeho život položili svůj. Harry si na ně nepamatoval, přesto se s nimi identifikoval, převzal jejich hodnoty a postoje. Na druhou stranu muselo být těžké žít v jejich stínu, neustále poslouchal, jak moc je podobný svému otci – ale oči měl matčiny (stejně jako Edmund, který byl také neobyčejně podobný svému otci).

Silně citový vztah Harryho rodičů k sobě navzájem mohl mít pozitivní vliv na utváření jeho osobnosti. Věděl, že existuje láska, že se lidé dokáží v jejím jménu obětovat pro ty, které milují. Své rodiče mohl mít za vzor, který chtěl sám následovat. Stáli na straně dobra, a i když Harry mohl o své identitě pochybovat, přidal se na stejnou stranu v momentě, kdy se dozvěděl pravdu o svém životě a jejich smrti (zde opět podobnost s Edmundem, jehož otec byl na rozkaz úkladně zavražděn, matka krátce po jeho porodu zahynula).

Bylo těžké vyrovnat se se vstupem do nového světa, kde ho každý znal. Někdy se proto cítil osamělý, byl slavný jen díky smrti svých rodičů. Harry chtěl všem dokázat, že i on je v něčem dobrý a slavný nejen svým jménem, ale i činy.

“Voldemort killed my parents!” Harry spluttered. “I got famous because he murdered my family but couldn't kill me! Who wants to be famous for that? Don't they think I'd rather it'd never –“

“We know, Harry,” said Ginny earnestly.

(Harry Potter and the Order of the Phoenix, p. 87)

Ve škole se našli tací, kteří dělali ustavičné narážky na „nízký“ původ Harryho matky, která měla podle Voldemortových stoupenců „nečistou“ krev. Harryho pomlouvali, vymýšleli si podivné historky, do kterých měl být Harry údajně

zapleten. Snažili se ho zdiskreditovat, nadřazovali se nad něj. Edmund ve *Starém anglickém baronovi* zažíval to samé:

„Od chvíle, kdy se mladí mužové vrátili z Francie, napínali Edmundovi nepřátelé do krajnosti všechny síly, aby jinocha v baronových očích očernili a dosáhli jeho vyloučení z rodiny. Podkládali mu tisíce činů, kterých se podle jejich tvrzení dopustil za svého pobytu ve Francii a které proto nemohou být jeho pánu neznámy.“

(Clara Reevoová, *Starý anglický baron*, str. 208)

Stejně tak jako Edmund snášel trpělivě tyto potupy, čelil Harry hrdě jízlivým urážkám a nebral je vážně, i když ho někdy hluboce zasáhly. Nepřipadal si však méněcenný, naopak mu tyto narážky dodávaly síly.

Bradavice se staly Harryho domovem. Do té doby nepoznal, jaké to je někam skutečně patřit, mít své místo a přízeň okolí. Nebyla to rodina v pravém slova smyslu, přesto se bradavický hrad stal prvním místem, kde se opravdu cítil jako doma. Návrat do kouzelnického světa znamenal pro Harryho nové zrození, novou identitu. Harry připomíná symbolického ptáka fénixe – jako by pro kouzelnický svět zemřel, aby mohl být o jedenáct let později znovu vzkříšen. Přestože nevěděl, jaké to je mít kolem sebe milující rodinu, v Bradavicích ihned pocítil, že se vrátil tam, kam patří.

Voldemort i Snape cítili to samé, i pro ně se staly Bradavice prvním místem, kde se cítili jako doma. Je zajímavé sledovat, kolik toho mají tyto tři postavy společného, a přesto se tolik odlišují. Harry na rozdíl od nich poznal vřelý rodičovský cit. I když si na rodiče nepamatuje, obklopují ho lidé, kteří mu o nich vyprávějí a neustále zmiňují, jak moc ho měli rádi. Harrymu to dodává sílu jít na své osudové cestě dál – a snad i rodiče pomstít.

Není ale zaslepen pocitem nenávisti a pomstychtivosti jako Voldemort, nechce zabíjet. Vybral si cestu dobra, zná svůj osud, věštbu, která jednoho dne dojde svého naplnění. Ví, že se musí Voldemortovi postavit, protože Voldemort si ho sám vybral jako svého soupeře, on Harrymu znesnadnil život, předurčil jeho cestu i osud a tím zároveň zpečetil ten svůj.

Přátelé mají pro Harryho stejně velký význam jako rodina, představují zázemí a jistotu, poradí a pomohou. S nimi získal zároveň i novou rodinu, která ho přijala a považuje za svého – rodina Weasleyova. Nahradila, i když ne zcela, prázdné místo v Harryho srdci. Paní Weasleyová se o něj stará s mateřskou láskou, kterou do té doby nepoznal. Ron a jeho sourozenci ho přijali jako svého bratra.

S tímto pocitem sounáležitosti se dostávají další pochybnosti, jistý druh roztrpčenosti, nesouhlas s osudem. Kdyby nebylo Voldemorta, mohl se i Harry těšit z vlastní rodiny, mohl mít další sourozence, o to všechno ho Voldemort oloupil. Pokud kdy pocítil závist, bylo to ryze pro jeho nejtajnější přání – mít rodiče, rodinu.

Výběrem svých přátel si vysloužil další poznámky od příslušníků dlouholetých čistokrevných kouzelnických rodin a následovníků Voldemorta. Přáteli se s Ronem Weasleym, jehož rodina je chudá, nikdy nesympatizovala s Pánem zla, má sice dlouhou tradici, ale jsou to zrádci, kteří odmítli podpořit černou magii. Hermiona Grangerová pochází z nekouzelnické rodiny (rodiče jsou zubaři), takže je pro „vyšší třídy“ nepřijatelná coby čarodějka. Jedná se o velmi nadanou dívku, která svým úsilím a pílí předčí většinu svých spolužáků (jako Harryho matka).

Harry se svými přáteli podniká všechna dobrodružství. Pomáhají mu překlenout všechny překážky a nebezpečí, která na ně čekají. Svou loajlnost podpořili tím, že se s Harrym vydali hledat vitéály, aby mohli Voldemorta zastavit. Jejich přátelství je symbolické, jsou tři. Číslo tři bývá považováno za magické, božské, pojí se s dovršením, konáním. Je znakem tvořivé síly, energie pohybu. V kontextu dovršení, dokončenosti je trojka číslem životního cyklu, který má tři etapy: začátek, střed a konec – tedy minulost, přítomnost, budoucnost.

Toto vysvětlení je celkem příznačné. Společně tvoří sílu, kterou není lehké zdolat, doplňují se, jsou neustále v pohybu, hledají odpovědi na hádanky a tajemství. Sdílejí svou minulost, žijí přítomností a snaží se zachránit svět pro budoucnost. Jejich putování má začátek, střed i konec. Trojce je odedávna přisuzována magická síla, síla tří je považována za mocnou hybnou sílu, kterou nelze zastavit.

Přesto se v přátelství objevily trhliny, které byly vyvolané přirozenou lidskou touhou být dobrý, vyniknout, nebýt jen součástí celku. Ron nemá lehké postavení, je šestým, nejmladším synem manželů Weasleyových, po něm přišla na svět ještě sestra Ginny. Vyrůstat mezi pěti staršími bratry znamená neustále bojovat o své místo, uznání. Nechce být pouhou kopií jednoho z nich, jejich dobré vlastnosti i úspěchy mu jsou dávány za vzor a očekává se od něj, že je bude následovat. Ron si své místo

musí probojovat, aby nezůstal ve stínu svých bratří. Každý z nich v něčem vynikal, něco dokázal, i na něj čeká úspěch a uznání, ale jelikož je nejmladší, musí na ně počkat.

Dalším vnitřním Ronovým bojem je pozice vedle Harryho. Přáteli se, Harry mezi nimi nedělá rozdíly, o svou popularitu nestojí, protože je založená na smrti jeho rodičů. Přesto se Ron někdy cítí odstrkovaný, odsouván do pozadí. Částečně mu závidí jeho popularitu, umění hrát „famfrpál“ (kouzelnická obdoba fotbalu, při hře se létá na košťatech), být oblíbený, účast v turnaji tří kouzelnických škol, zájem děvčat.

Párkrát se v průběhu příběhů pohádají a znovu udobří. Ron pochopí, že Harry nedělá nic ze zjištěných důvodů, jen jde po cestě, která mu byla předem určena. Nesmíme zapomínat, že jde o děti, které jsou velmi citlivé, na okolní podněty reagují různě, jejich identita i osobnost se teprve utváří.

Ron také zastává funkci zasloužilce, tedy velmi potřebou úlohu v celém příběhu. Ani Harry a ani Hermiona nepocházejí z kouzelnické rodiny, neví tedy nic o tom, jak to v tomto světě chodí, kdo je kdo, neznají kouzelnickou historii, mytologii, legendy. Ron je od začátku zasvěcuje do světa, který se jim otevírá, neúnavně vysvětluje a popisuje, co důležitého se událo od té doby, kdy Voldemort zmizel. Díky němu Harry pochopí spoustu souvislostí, je informován o „čistokrevných kouzelnických rodinách“ a jejich sympatiím k Voldemortovi.

Ron je nepostradatelným průvodcem, který si svou důležitou funkci neuvědomuje. Je sice ještě dítětem, ale pochází z dlouholeté kouzelnické rodiny, zná tradice a zvyky kouzelnického světa. Harry, coby jeho zasloužilce, tyto informace neúnavně pohlcuje, snaží se pochopit podstatu světa, do kterého vstupuje (Edmund se také nechává svými přáteli zasvěcovat do světa vyšších tříd, jelikož sám pochází z chudé venkovské rodiny, jejíž svět i mravy jsou zcela odlišné).

Hermiona je chytrá tichá dívka, která se do chlapeckých hádek nerada míchá, ovšem stejně tak nerada vidí své přátele rozhádané. Dokáže vyřešit jakýkoli problém, její chladný rozum a přirozená inteligence je několikrát zachránil před hrozícím nebezpečím. Tvoří stabilní článek této trojice, nedá se tolik strhnout emocemi, uvažuje klidně a logicky. Pro své přátele by udělala vše, je loajální a věrná.

Nenajdeme u ní náznak žárlivosti vůči Harryho popularitě, naopak se sama stává předmětem žárlivých diskuzí ze strany bradavických studentek, které by se rády dostaly do Harryho přízně. Je ctižádostivá, což ji někdy staví do pozice „třídního šprta“, se kterým se ostatní nechtějí přátelit, protože je neustále poučuje.

V průběhu děje se někdy stává terčem posměchu i útoků kvůli svému „mudlovskému“ původu, zachovává ale chladnou hlavu a urážky přechází mlčením. Ví, že ranami a zlostí se žádný konflikt nevyřeší, že zlo plodí jen další zlo.

Ačkoli se Harry někdy cítí opuštěný a bez domova, ví, že je obklopen přáteli, kteří jsou kvůli němu ochotni riskovat, položit za něj svůj život. Vědí, že bojuje za správnou věc, v tomto boji nezůstávají nestranní, jsou vždy ochotni pomoci, spojit své síly.

V přátelství je obrovská síla, kterou si Voldemort neuvědomuje. Je sice obklopen skupinou Smrtijedů, kteří dychtí splnit každý jeho rozkaz, dělají to však ze strachu. Kdyby neuposlechli, zemřeli by, zatímco Harryho přátelé si svou cestu zvolili sami, rozhodli se šířit dobro a lásku. Bariéru přátelství, spolupráce a lásky Voldemort nedokáže překonat.

3. 1. 2. Sirius Black

Sirius Black sehrává důležitou roli v Harryho hledání vlastní identity. Byl nejlepším přítelem Harryho otce, věrným a loajálním, stal se Harrymu kmotrem. Představuje rozervaného romantického hrdinu, poutníka i vězně, sám sobě si přivodí zkázu, jelikož si myslí, že si dovede pomoci sám.

Pochází z prominentní kouzelnické rodiny, ze vznešeného rodu Blacků, kouzelníků s čistou krví, kteří by její „poskvrnění“ nikdy nedopustili. Blackovi se přikláněli na stranu černé magie, sympatizovali s Voldemortem, někteří její členové se stali Smrtijedy a prokazovali Voldemortovi bezmeznou oddanost a pokoru.

Sirius byl černá ovce rodiny. Všichni Blackové chodili do Zmijozelu, jen Sirius se dostal do Nebelvíru, kde se spřátelil s Jamesem Potterem, Harryho otcem. Opovrhoval černou magií, neměl rád poznámky o očištění kouzelnické rasy, nevadili mu ani mudlové ani děti přicházející do školy z mudlovských rodin.

Rodina těžce nesla jak jeho zařazení do Nebelvíru, tak i jeho nesouhlas s rodinnými tradicemi a názory, odlišoval se, byl „zhoubou“ rodiny Blacků. Utekl, když již dále nemohl snést odlišnosti názorů. Stal se jakýmsi bezdomovcem, nalezcem, který našel náhradní domov u svého přítele Jamese.

Na své cestě se stal Sirius jakýmsi poutníkem, který musel putovat světem sám za sebe, vyrovnat se s vědomím odlišnosti, odpoutat se od rodiny, bojovat za

vlastní identitu. Přesto byl některými kouzelníky stále považován za hrdého člena rodiny Blacků, a tak zvítězily předsudky, že musí mít také sklony sympatizovat se stranou zla.

V Harryho dobrodružstvích je Sirius na útěku před ministerstvem kouzel, které ho mylně považuje za jednoho ze Smrtijedů a obviňuje ho z několikanásobné vraždy mudlů. Podařilo se mu uprchnout z kouzelnického vězení Azkabanu, je rozhodnut dokázat pravdu o své nevině, najít a potrestat pravého viníka.

Sirius se musel vyrovnat s identitou psance, obviněného za činy, které nespáchal (opět se objevuje motiv osoby podezříváné neprávem). Nikdo v kouzelnické společnosti netuší, že je nevinný, a tak jeho útěk všechny vyděsí. Je považován za nebezpečného šílence, krutého a nelítostného vraha. Jeho postava je nejednoznačná, protože dlouho netušíme, je-li opravdu zákeřným vrahem či nevinnou obětí.

Vědomí nevinnosti Siriuse celou dobu udržovalo při životě. Chtěl očistit své jméno i pověst – byl považován za zrádce, který Voldemortovi prozradil bydliště Harryho rodičů, a tím je vydal smrti. Věděl, že Harry zůstal naživu, chtěl mu povědět pravdu, ujmout se své role kmotra a nahradit Harrymu domov, který ztratil. Slíbil jeho rodičům, že se o něj postará, a svůj slib chtěl dodržet.

Vydal se na zdlouhavou cestu poutníka, který se musí ukrývat a brát na sebe podobu velkého černého psa, aby nebyl dopaden (Sirius je „zvěromág“, kouzelník který se dokáže přeměňovat ve zvíře; takto se mu povedlo utéci z vězení). Zároveň se učinil vězněm, který musí čekat, až přijde vhodná chvíle a bude moci odhalit svou identitu.

Léta strávená ve vězení ho naučila soběstačnosti, jedná sám, nepotřebuje nikoho, kdo by mu pomohl. Pro svět existuje jako hromadný vrah, jeho dávní přátelé jsou o tom také přesvědčeni. Svou cestu musí podstoupit sám, zavřčen a odsouzen jako poutník Melmoth, který také pykal za své činy bezútěšnou samotou. Odlišuje je skutečnost, že zatímco si Melmoth svůj osud vybral sám, Sirius se stal nevinnou obětí.

Vztah Siriuse a Harryho prochází důležitým vývojem, který má zásadní vliv na obě osoby. Jakmile se Siriův případ vyjasní a Harry s přáteli pochopí pravdu jeho životního příběhu, chce pomoci k veřejnému odhalení pravdy a prokázat Sirovu nevinu. Sirius zastává funkci zsvětitele, vypráví Harrymu mnoho příběhů o jeho rodičích, o společných letech strávených v Bradavicích, o přátelství, které je pojilo.

Podobný vztah lze najít ve *Starém anglickém baronovi*, kdy sir Filip odhalí pravou identitu Edmunda. Edmundův otec byl jeho dobrým přítelem, jehož památku stále ctí.

„Synu mého nejdražšího přítele! – Drahá a vzácná památka na vznešený rod! – Dítě Prozřetelnosti! – Miláčku nebe! – Bud' vítán! Třikrát vítán v mé náruči! – V mém srdci! – Od této chvíle budu tvým otcem a ty budeš mým pravým dítětem, mým dědicem! Hned od prvního okamžiku, jak jsem tě spatřil, mi má duše říkala, že jsi obraz mého přítele!“

(C. Reevová, *Starý anglický baron*, str. 284)

Ani jeden z nich se již necítí být sám, bez rodiny. Sirius chce dát Harrymu rodinné zázemí, nabídne mu, aby se k němu přestěhoval. Okolnosti však nepřejí tomu, aby se Sirius mohl veřejně očistit, musí se dále skrývat. Harry se musí smířit s pocitem, že sice má rodinu, někoho, u koho by mohl bydlet a mít poprvé v životě pravý domov, osud mu ale nepřeje, aby toho mohl ihned využít.

Sirius se ukryje v domě svých předků, který se stane sídlem Fénixova řádu – společenství kouzelníků bojujících proti Voldemortovi. Přesto, že se dostal z hrozného vězení, stane se vězněm ve svém vlastním domě. Stále je pokládán za nebezpečnou osobu, nesmí se ukazovat na veřejnosti, musí se schovávat v domě a čekat na ty, kteří pracují venku. Velice se mu to přičí a má kvůli tomu často špatnou náladu. Připadá si nepotřebný a nevyužitý: zatímco ostatní dennodenně nasazují svůj život a schraňují informace o Voldemortovi, nečinně sedí doma. Trpí pocitem méněcennosti a nepotřebnosti, a i když mu všichni neustále připomínají, že tomu tak není, je tím ještě více roztrpčen. Chtěl by se aktivně zapojit do boje, pomstít Harryho rodiče, vydobýt si zpět svou ztracenou existenci. Pro muže jeho horkokrevné povahy není divu, že se zamčený v domě cítí odloučen od všeho dění a touží po nějaké akci.

Sirius je jakýsi byronovský hrdina, vzpírá se společnosti, která ho neprávem odsoudila, žije v konfliktu se světem, z něhož byl proti své vlastní vůli vyloučen. Není schopen začlenit se do světa, protože by to znamenalo jeho zkázu, nesmí se ukázat, byl by dopaden a odevzdán Mozkomorům. Je si velice dobře vědom svého postavení, přesto neustále přemýšlí, jak se vymanit ze sevření společnosti, působí

jako rozervanec, který se nemůže rozhodnout, zda se zapojit do boje a být vyzrazen, či nečinně zůstat doma a čekat.

Můžeme ho přirovnat k Byronovu Manfredovi, protože stejně jako on bojuje jak proti sobě, tak i proti společnosti. Cítí se osamělý, vyčítá si, že zavinil smrt Jamese a Lily, když dovolil, aby se někdo jiný stal strážcem tajemství polohy jejich domu. Stejně jako Manfred je hrdý i odvážný, nebojí se bojovat proti Voldemortovi, vzdoruje zlu až do posledního dechu.

Nalezneme u něj i faustovský motiv pokušení, kterému podlehl např. Melmoth. Celá jeho rodina spolupracovala se silami temna, Siriova sestřenice Belatrix Lestrangleová patří k nejoddanějším Voldemortovým stoupencům. Přesto Sirius nepodleh rodinnému přesvědčení, nedal se zlákat cestou moci, slávy a bohatství. Zvolil si zcela odlišnou cestu, která ho učinila vyvrhelem vlastního rodu, ale zároveň svobodným člověkem, schopným rozhodovat o své budoucnosti. Siriův pohyb na hranici dobra a zla je tedy chápán jako rozpor mezi rodinou a vlastní životní cestou.

Když se Harry ocitá v nouzi a členové Fénixova řádu spěchají na pomoc, ani Sirius nezůstává nečinně přihlížet. Vydá se s ostatními bojovat proti Voldemortovi na ministerstvo kouzel, i když ví, že může být odhalen. Vědomí vlastního nebezpečí není tak silné jako myšlenka, že by se něco mohlo stát Harrymu, že by mohl ztratit dalšího člověka, na kterém mu opravdu záleží. Harry až příliš připomíná svého otce a Sirius si je této podoby vědom, bere Harryho jako sobě rovného, zapomíná, že je ještě dítě, vidí v něm Jamese a příležitost k dalšímu dobrodružství s přítelem.

Příliš dlouho se musel skrývat, nemohl se zapojit do boje, bylo proti jeho přirozenosti zůstat doma a čekat, jak věci dopadnou. Do boje na ministerstvu se zapojil s nezvyklou chutí, která se dá přičítat dlouholeté absenci v boji proti silám zla. Sám se postavil těm nejmocnějším Smrtijedům, rozhodnut chránit Harryho a zvítězit. Věřil si, býval dobrý v kouzelnickém souboji, nechtěl, aby mu kdokoli pomáhal. Snad si tím chtěl dokázat, že má stále dost sil na to, aby vzdoroval sám, snad chtěl dokázat ostatním, že dělají chybu, nechávají-li ho doma a nedovolují-li mu připojit se k boji. Nebo chtěl ukázat Harrymu, že je stejný hrdina, jako byl jeho otec James.

Tato přílišná, až zaslepená víra ve vlastní schopnosti, i když opravdu nemalé, zavinila jeho zkázu. Bojoval statečně, postavil se své sestřenici, Belatrix Lestrangleové, věrné služebnici Pána zla. V boji se jí vysmíval, odrážel její kletby

a dobíral si ji, že nesvede nic lepšího. Byl si příliš jistý sám sebou, což byla osudová chyba. Kletba ho zasáhla do hrudi, v jeho obličejí bylo možné spatřit strach i překvapení. Nepředpokládal, že by ho Belatrix mohla přemoci, přesto se tak stalo. Kletba ho nezabila, byla ale dost silná na to, aby ztratil rovnováhu a propadl závojem do říše mrtvých. Boj se odehrával v komnatě smrti a každý, kdo projde obloukem se závojem a ocitne se na druhé straně, zemře. Sirius svůj boj prohrál.

Harry se s tím velmi těžce vyrovnával. Dával si za vinu Siriovu smrt. Kdyby se nenechal oklamat Voldemortovým trikem, byl by Sirius naživu. Harry tak ztratil dalšího člověka, který mu mohl poskytnout domov.

Po Siriově smrti Harry pochybuje o své identitě, i když mu Brumbál neustále opakuje, že je předurčen k důležitým činům. Odhalí mu také onu věštbu, vysvětlí mu, co obnáší jeho osud – postavit se Voldemortovi a bude-li to nezbytné, položit život v boji. Zároveň mu Brumbál připomíná, že má moc, kterou Voldemort nemá a díky níž má na své straně jisté výhody.

“There is a room in the Department of Mysteries,” interrupted Dumbledore, “that is kept locked at all times. It contains a force that is at once more wonderful and more terrible than death, than human intelligence, than the forces of nature. It is also, perhaps, the most mysterious of the many subjects for study that reside there. It is the power held within that room that you possess in such a quantities and which Voldemort has not at all. That power took you to save Sirius tonight. That power also saved you from possession by Voldemort, because he could not bear to reside in a body so full of the force he detests. In the end, it mattered not that you could not close your mind. It was your heart that saved you.”

(Harry Potter and the Order of the Phoenix, p. 927)

Harry se dokázal velice dobře vcítit do pocitů, které Siria ovládaly. Byl vězněm ve vlastním domě, v domě, který nenáviděl, protože patřil jeho rodině, s níž se rozešel ve zlém. Harry tomu rozuměl, sám byl každé léto vězněm v domě svých příbuzných. Dokázal se vžít do Siriovy situace, také by nezůstal nečinně sedět, kdyby hrozilo nebezpečí někomu, na kom mu záleží.

Motiv vězně činí jak ze Siria, tak z Harryho gotického hrdinu. Ve svém uvěznění jsou odloučeni od společnosti, do které patří. Žijí zároveň v rozporu s touto

společností, neboť jí musí neustále dokazovat, že nejsou tím, za co je ostatní považují (zavádějící identity), bojují za své místo, i když se tento boj zdá být marným.

3. 2. Voldemort (Tom Rolvoj Raddle)

Voldemort je nejvýraznějším příkladem záporného hrdiny, lze říci, že patří jednoznačně na stranu zla. Jedná se o vypočítavou a dokonce i pomstychtivou postavu, která v sobě přesto skrývá mnohá překvapení. Není schopen opravdového lidského citu kromě nenávisti, ponižování druhých a chuti po pomstě. Touží překonat i Smrt a stát se tak jedinečným kouzelníkem.

Jeho rodinný původ mu je dlouhou dobu hádankou a ovlivňuje tak tedy i jeho identitu, sebepoznání a realizaci. Teprve ve svých jedenácti letech se dozví pravdu o tom, že je kouzelník. Celý svůj dosavadní život strávil v sirotčinci, kde ho matka zanechala hned po porodu. Krátce po jeho narození zemřela vyčerpáním a celkovou nechutí žít dál. Nezanechala po sobě nic, co by jejímu synu prozradilo, kdo je. Chtěla jen, aby se jmenoval Tom Raddle – po otci. A po dědovi Rolvoj.

Tom Rolvoj Raddle své jméno odmalička nenáviděl. Tom se jmenuje každý druhý chlapec v Londýně. A on nechtěl být stejný, ani co se jména týče. Cítil se být jedinečný – už od malička věděl, že je něčím výjimečný, zvláštní, jiný. Také si myslel, že „být jedinečný“ naprosto stačí. Dokázal věci, které ostatní děti neuměly, a ani nevěděl, jak je dělá. Děti se ho proto bály, neměl žádné kamarády, což mu také vyhovovalo. Od mala byl samotář, spoléhal se jen na sebe a rád sbíral předměty, které patřily obětem jeho dětské šikany (tato záliba se u něj projevila převážně v pozdějších letech, kdy začal sbírat jednotlivé hodnotné předměty a přeměňovat je na viteály – tedy na jakési schránky, do kterých uzamkl kousek své duše. Věřil, že s jejich pomocí bude neporazitelný a tedy nesmrtelný, protože je nikdo nenalezne a kusy jeho duše nezničí).

Voldemorta můžeme považovat za nalezence, který byl ponechán k výchově druhým. Motiv nalezence se opakuje i v gotických románech, např. Lewisův mnich Abrosio či Edmund z románu Clary Reevové *Starý anglický baron*. Toto postavení ve společnosti není pro hrdinu, byť i záporného, jednoduché. Nemá se s kým identifikovat, vyrůstá v prostředí chudém na city a porozumění, neustále si klade otázku, kdo byli jeho rodiče a proč ho zanechali samotného.

V jedenácti letech se mu změnil svět. Navštívil ho Brumbál a oznámil mu, že je kouzelník. Přišel mu nabídnout místo v kouzelnické škole čar a kouzel, jeho jméno tam mají zapsané od narození. To bylo pro Toma něco jako vítězství. Byl tedy opravdu jedinečný, výjimečný, jiný. Byl kouzelníkem.

Ve škole projevoval od začátku velké nadání. Byl si jistý sám sebou a jeho nadšení kouzly neutuchalo, byl jedním z nejlepších žáků, kteří kdy do Bradavic chodili. Působil tiše a nenuceně, učitelé ho měli v oblibě, přesto se vyznačoval jistou mírou ješitnosti, pýchy, povýšenosti a ctižádostivosti. V tomto se charakterově velice podobá mnichu Ambrosiovi z gotického románu *Mnich* od M. G. Lewise. Ambrosio je také nalezenec, vyrůstal v klášteře a svou povahou v lecčems předčil ostatní.

„Trpěli mu pýchu, ješitnost, ctižádostivost a povýšenost; žárlil na sobě rovné a pohrdal každou zásluhou, s výjimkou svých vlastních; urážky přijímal nesmiřitelně a krutě se mstil. [...] Svrchovanost nadání jej povznášela natolik nad jeho druhy, aby mu nedovolila žárlit na ně; příkladná zbožnost, přesvědčivá výmluvnost a příjemné způsoby mu zajišťovaly všeobecnou úctu.“

(M. G. Lewis, *Mnich*, str. 281 – 283)

Tom neúnavně pátral po své identitě. Byl si téměř jistý, že je kouzelníkem po otci – byl přesvědčen, že matka by přece nezemřela jen tak, kdyby uměla kouzlit. Žádný Raddle ale Bradavice nikdy nenavštěvoval. Stopu získal až tehdy, kdy našel odkaz na své druhé neobvyklé jméno – Rolvoj.

Ke svému překvapení zjistil, že je kouzelníkem po matce. Jeho otec, kterého si snad i idealizoval, byl obyčejný člověk, který neumí kouzlit. Okamžitě v něm vzplála nenávist. Jeho otec byl „mudla“ – v pojetí Toma tedy nula, nic. A navíc zradil jeho matku, odsoudil ji tak k záhubě a jeho pošpinil svou nečistou krví. Jeho kouzelnickou krev, která byla několik staletí čistá. Na svém původu si velice zakládal, svou výjimečnost pokládal za zcela samozřejmou a připisoval ji právě své vznešené krvi.

Tomův předek byl Salazar Zmijozel, velký kouzelník, jeden ze zakladatelů bradavické školy čar a kouzel. Kouzelník, který neměl rád mudly, byl proti jejich přijímání do školy, byl pouze pro čistou krev. Tuto čistou a vznešenou krev tedy Tomův otec pošpinil. Zaplatil za to životem, Tom ho našel a zabil. Neváhal zabít ani své prarodiče. Ti totiž podle něj také pošpinili jeho krev, dali život jeho otci a tím se

provinili. Tom byl v tomto ohledu poměrně důsledný. Chtěl zpřetrhat veškerá pouta, která by ho spojovala s obyčejným světem lidí. Jako budoucí lord Voldemort (v této době už věděl, kam se bude jeho cesta dále ubírat) nemohl dovolit, aby ho někdo spojoval s mudly. Raddleovi tímto krvavým činem vymřeli – kromě Toma nebylo již žádného potomka.

Zajímavé je sledovat, jaký vliv měl vztah Voldemortových rodičů na jeho psychologický vývoj. Bylo již řečeno, že své rodiče nikdy nepoznal, vypátral ale jistá fakta a spojitosti. Vztah jeho rodičů nebyl šťastný.

Voldemortova matka, Meropa, žila s tyranským otcem a bratrem (spojitost s gotickým románem, ve kterém také vystupuje tyran – např. Manfred v *Otrantském zámku*, který svým sobeckým a tyranským chováním přivede zhoubu vlastnímu rodu), kteří ji považovali za „motáka“ (kouzelník či čarodějka narození do kouzelnické rodiny, avšak neschopní kouzlit). Meropa se zamilovala do mladého a hezkého Toma Raddla, umíchala nápoj lásky, a tak si Toma podmanila. Později s ním utekla, vzala si ho a otěhotněla. Postupem času věřila, že by ji miloval i bez kouzelného nápoje, a přestala mu ho podávat. Tom se zachoval zcela opačně, než očekávala. Opustil ji a vrátil se domů (motiv neopětované lásky a silných citů – také spojitost s gotickým románem).

Tom Raddle starší pocházel z úplné rodiny, která byla pravděpodobně milující a vstřícná. Do té doby, než mu Meropa dala vypít kouzelný lektvar, o ni nejevila sebemenší zájem. Měl jinou známost, zdálo se, že vážnou.

Osudy těchto dvou se přesto spojily, nikoli však za plného vědomí jednoho z nich. Tom byl očarován, omámen, zbaven vlastní rozhodnosti, vůle, identity. Tento vztah nebyl založen na lásce a hlubokých vzájemných citech. Jakmile Meropa přestala dávat Tomovi kouzelný nápoj, nastal konec vztahu. Tom se pravděpodobně nemohl smířit s tím, že byl takto ošálen a obelstěn, nejednal z vlastní vůle, podle svých přání. Když vyprchal nápoj, skončila idyla zdánlivě šťastného páru.

Voldemortovi rodiče se nemilovali, nešlo o vzájemné opětování citů. Opuštěná Meropa se rozhodla zemřít a ani myšlenka na vlastního syna ji nepřinutila žít. Ztratila lásku, neměla již pro co zůstat naživu. Malý Tom tak nikdy nepoznal, co je to rodina, neměl vzor, se kterým by se mohl identifikovat a podle kterého by jednal on sám. Nepoznal, na rozdíl od Harryho, rodičovskou lásku, neznal kladné emoce, city, rodinné štěstí.

Toto mohlo neblaze poznamenat Voldemortovu psychiku. Chyběl mu vzor, kladný a dobrý ideál, který by mohl napodobovat. Poznal jen tu odvrácenou stránku, a tak není divu, že se přiklonil na stranu zla. Pohyboval se na hraně, mohl se vydat cestou dobra a šířit ho dál. Možná by se nestal tím obávaným černokněžníkem, kterým se sám učinil, kdyby se jeho rodiče měli rádi.

Tom se chtěl odlišovat, zvolil si nové, mocnější jméno, takové, které ho uspokojovalo a budilo strach i obdiv. Pohrdal svým obyčejným jménem, a tak se odloučil od svých kořenů. Zvolil si takové jméno, které považoval za silné a tajemné, jméno, které se o několik let později lidé budou bát byť jen vyslovit. Přijal symbolické jméno, které si lidé spojovali se smrtí samotnou, smrt se stala jeho součástí. Stal se z něj lord Voldemort (doslovný překlad z francouzštiny je „let smrti“ – „vol de mort“), černokněžník, který se nezastavil před ničím a před nikým – bál se jen ředitele bradavické školy, Brumbála.

Věděl, že mu Brumbál nedůvěřuje. Ten opovrhoval černou magií, nedosáhl v ní tedy takové úrovně, přesto z něj měl Voldemort strach. Již při jejich prvním setkání, kdy se dozvěděl, že je kouzelníkem, se mu pravděpodobně příliš otevřel. Brumbál byl všímavý, neušlo mu, že Tom má sklony ke krutosti, že pohrdá vším, co by ho spojovalo s ostatními (tato vlastnost se plně shoduje se zápornými vlastnostmi postav gotických románů, touha vyčlenit se a být jiný, neobyčejný, dělá z Voldemorta gotického hrdinu). Také si všiml, že rád sbírá trofeje a že důvěřuje jen sám sobě – byl zcela bez přátel.

Stal se významným kouzelníkem, i když na straně černé magie, tedy na straně zla. Podobně se mnich Ambrosio dobrovolně odevzdal zlu a spojil se se samotným ďáblem (což lze také pokládat za druh černé magie). Znamení zla, které Voldemort vtiskl svým stoupencům, Smrtijedům, se dá pokládat za ďáblovu znamení. Představuje symbol pokušení, které bylo vyslyšeno. Voldemortovi stoupenci slepě následovali svůj vzor, pro který nebyli ničím jiným než loutkami, figurami jeho rozehrané partie. Podlehli pokušení, vyčlenili se tak z kouzelnické společnosti, odsoudili se k bezcílnému putování a následování svého vůdce, protože jejich záměr se nikdy nemohl naplnit. V Pánovi zla viděli neporazitelného hrdinu, jehož náhlý pád je odsoudil k vyhnanství.

Ještě jedné věci se Voldemort bál – smrti. Dokázal věci, o kterých se jiní báli jen mluvit. Smrt ale byla něco, čemu se chtěl vyhnout, co chtěl překonat, aby se opravdu stal největším kouzelníkem všech dob. Stejně jako Ambrosio proto rozpoltil

svou duši – dokonce na sedm částí – a tu uzavřel do různých předmětů, aby se chránil. Jeho tělesná schránka byla nezranitelná. Dokud existovaly ostatní střípky jeho duše, nemohl zemřít. Udělal tak velký krok směrem k nesmrtelnosti, ale s něčím stejně nepočítal.

Nepočítal s malým ročním chlapcem, který jako jediný přežil jeho vražednou kletbu – s Harry Potterem. Chlapce chtěl zabít, sám však byl přitom vytržen se svého těla, pouze malinká část jeho duše přežila. Byla však tak slabá, že nemohla řádně existovat. Lord Voldemort zmizel, ukryl se do bezpečí a vyčkával. Harrymu na toto setkání zbyla jako vzpomínka jen jizva na čele ve tvaru blesku.

Od té chvíle začal boj na život a na smrt, boj dobra a zla. Voldemort, nebo to, co z něj zbylo, utekl a schovával se v ústraní. Čekal, až se naskytne vhodná chvíle k návratu. Harry zatím vyrůstal u svých příbuzných v naprostém nevědění o tom, kdo opravdu je a co bude muset ve svém životě vykonat.

O několik let později Voldemort vycítil, že nastává jeho chvíle, kdy by se mohl vrátit jako obávaný Pán zla. Charakterizujme si nyní klasické vlastnosti Pána zla, abychom lépe pochopili jeho podstatu:

- Často byl již v minulosti poražen, ale ne definitivně zničen.
- Jeho cílem je stát se vládcem celého světa.
- Je také symbolem zkaženosti, morálního poklesu, často s ním určití jedinci uzavírají smlouvu, aby tak získali moc a sílu spoluprací s Pánem zla (Smrtijedi s Voldemortem).
- Ještě před vyprávěním příběhu došlo jeho vinou k oslabení sil dobra, které vedlo k šíření chaosu a zabíjení (jde o dobu před Harryho narozením).

Voldemort splňuje všechny tyto rysy, je pravým prototypem Pána zla. Vyznačuje se také silnou touhou po nesmrtelnosti, kterou si chtěl zajistit dokonce i Kamenem mudrců. Tato chamtivost ho vede stále kupředu a stojí životy mnoha nevinných. Neuvědomuje si ale, že jeho ambice porušují přírodní rovnováhu – nic není věčné, tedy nesmrtelné. Vše musí umírat, aby se mohlo zrodit něco nového.

V jednotlivých dílech se Voldemort a Harry střetávají za tajemných, podivuhodných okolností. Voldemort ze začátku využívá různé prostředníky –

bázlivého profesora Quirrella, svůj deník z chlapeckých let – později se mu díky věrným stoupencům podaří získat Harryho krev, díky níž dostane zpátky své tělo. Lord Voldemort se vrátil, připraven porazit malého chlapce, který mu předtím tak záhadně unikl. Rozpoutává se pohádkový motiv boje dobra a zla, v němž jsou oba hrdinové obdařeni prostředky, které z nich činí rovnocenné soupeře. Přesto Harry má a zná něco, co jeho protivník nikdy neuznával – přátele a lásku.

Voldemort nepochopil tuto životní moudrost, proto nebylo možné, aby přežil. Nedokázal milovat, a proto ani nedokázal obětovat sám sebe pro druhé. Netušil, jakou má takové sebeobětování sílu. Neměl ponětí o tom, co to znamená, nemohl tedy zvítězit. Domníval se, že je nejmocnějším, největším kouzelníkem všech dob, avšak ta nejmocnější a největší síla světa mu zůstala navždy utajena.

Podle pravidel pohádky nemohl zvítězit, přežít a stát se vůdcem, ikonou nebo vyšším principem. Zlo je v pohádce – většinou – potrestáno, Voldemort se chytil do vlastní léčky. Nikdy se nenaučil citu, lásce, soucitu či porozumění – a právě tyto vlastnosti jsou nezbytné pro vítězství hrdiny v pohádce, ale i v gotickém románu. Hnán vidinou moci a síly, přehlížel i nejvýraznější náznaky, že takové city opravdu existují. Pohrdal jimi, myslel, že jsou projevem slabošství, něčím, s čím moci nikdy nedosáhne. Nikdy tyto city nepoznal, jelikož jeho rodiče ho opustili dřív, než se narodil, neměl se jim kde naučit, a tak nevěřil ani v sílu, kterou v sobě skrývají.

“But I knew, too, where Voldemort was weak. And so I made my decision. You would be protected by an ancient magic of which he knows, which he despises, and which he has always, therefore, underestimated – to his cost. I am speaking, of course, of the fact that your mother died to save you. She gave you a lingering protection he never expected, a protection that flows in your veins to this day.”
(*Harry Potter and the Order of the Phoenix*, p. 918)

Myslel si, že mu jeho původ (Zmijozelův dědic) dopomůže k velikosti přímo nezměrné a nekonečné. Jeho arogance ho ale odsoudila k zániku ještě předtím, než se vůbec narodil ten, kdo ho dokázal jednou provždy zastavit (Harry). Byl si příliš jistý svou výjimečností, neporazitelností a silou, že přehlížel důležité, podstatné věci a právě tato přílišná jistota ho nakonec přivedla k záhubě (jako Ambrosia).

“For the first time, Voldemort smiled. It was a taut leer, an evil thing, more threatening than a look of rage. “The old argument,” he said softly. “But nothing I have seen in the world has supported your famous pronouncements that love is more powerful than any kind of magic, Dumbledore.”

(Harry Potter and the Half-Blood Prince, p. 415)

Nezvítězil nad ničím – ani nad Smrtí ani nad Životem. Nepoučil se ze svých chyb, protože si je ani nikdy neuvědomil.

Voldemort velice připomíná postavu mnicha Ambrosia. Je stejně obdivován, považován za inteligentního i pohledného mladého muže. Přesto v něm stejně jako v Ambrosiovi zvítězí temná stránka jeho osobnosti, touha po splnění vlastních tužeb předčí vše ostatní. Chamtivost a domýšlivost rozpoltí jejich duši, přinutí je uzavřít smlouvu s ďáblem, uvrhnou se do propasti, ze které není návratu.

3. 3. Severus Snape

Snape je nejkomplicovanější postava, která v různých dílech prochází zásadním psychologickým vývojem. Je to obávaný bradavický učitel lektvarů, který již několik let neúspěšně touží učit obranu proti černé magii. Působí arogantně, mdlé, obléká jen černou barvu. Studenti z něj mají strach, cítí respekt, ale i jakousi nedůvěru.

Snape pochází z úplné rodiny, což ho odlišuje od Harryho nebo Voldemorta. Nicméně dětství neměl lehké, lásku a náklonnost rodičů moc nepoznal. Matka byla čarodějka, otec mudla. Pozoruhodné je, že téměř všechny postavy, které sympatizují s černou magií nebo které představují zlo, nejsou „čistokrevní kouzelníci“. Jejich krev nese stopy obyčejných mudlů, lidí, kteří kouzelný svět ani neznají, natož aby byli schopní kouzlit.

Vztah Snapeových rodičů také nebyl idylický. Docházelo k častým hádkám, před nimiž malý Severus raději utíkal ven do přírody, kde snil o tom, jak odjede do bradavické školy čar a kouzel a unikne tak z nehostinného prostředí. Rodiče na něj kvůli těmto výměnám názorů zapomínali, nevěnovali se mu a lásku k němu projevovali jen zřídka. Stejně jako Voldemort nepoznal, jaké to je mít fungující

rodinu a pro dítě tolik potřebné zázemí. City projevoval jedině ve vztahu k Lily, své přítelkyni z dětství – budoucí matce Harryho.

Na základě nedostatku láskyplných citů se snad později nemohl rozhodnout, zda se přidat na stranu dobra či zla. Jeho postava, jako by se neustále pohybovala na hraně těchto dvou sil, jednou sympatizovala s dobrem, podruhé si zahrávala se zlem. Nejednoznačnost jeho přesvědčení z něj učinila poutníka, který je neustále pokoušen silou černé magie, nesmrtelností a mocí s ní související.

Jeho rodinný původ je od začátku dán. Ví, kdo je a jakým směrem by se chtěl ubírat. Od mala se zajímal o černou magii, ve škole se ihned přidal na Voldemortovu stranu, ke kouzelníkům známým jako Smrtijedi. Netajil se svými sympatiemi k tomuto typu magie. Zpočátku tedy podlehl pokušení, stal se jakýmsi poutníkem Melmothem, který podlehl vlastní slabosti a pokušení ďábla (Voldemorta).

Jeho neustálý pohyb na hranici dobra a zla je patrný i z jednoho konkrétního dílu příběhů Harryho Pottera – *Harry Potter a princ dvojí krve* (*Harry Potter and the Half-Blood Prince*). Oním princem dvojí krve je Severus Snape – matka čarodějka, otec mudla. Takto říkal sám sobě, když navštěvoval školu v Bradavicích, tedy tou dobou, kdy již sympatizoval s Voldemortem, který dvojí krev neuznával. Jako by se chtěl nějak odlišit, zdůraznit, že i když je dvojí krve, je především kouzelníkem. Udělal to samé, co jeho vzor, lord Voldemort. Dal si nové jméno, které si sám vymyslel, znělo působivě a neobyčejně – Princ dvojí krve.

“Well ... yes,” said Hermione. “So ... I was sort of right. Snape must have been proud of being “half a Prince”, you see? Tobias Snape was a Muggle from what it said in the Prophet.”

“Yeah, that fits,” said Harry. “He'd play up the pure-blood side so he could get in with Lucius Malfoy and the rest of them... he's just like Voldemort. Pure-blood mother, Muggle father ... ashamed of his parentage, trying to make himself feared using the Dark Arts, gave himself an impressive new name – Lord Voldemort – the Half-Blood Prince.”

(Harry Potter and the Half-Blood Prince, p. 594)

U Snapea najdeme více pozoruhodných spojitostí, které se v jistých bodech podobají Voldemortovým osudům či povahovým vlastnostem. Snape je do jisté míry stejně ješitný, ctižádostivý a arogantní jako Pán zla (či mnich Ambrosio). Ve škole

také patřil mezi nadané žáky, nikdy si nenašel opravdové přátele. Měli toho hodně společného, snad proto ho Snape viděl jako svůj vzor, se kterým by se mohl identifikovat.

Poskytoval Voldemortovi užitečné informace, dokonce vyslechl i onu osudnou věštbu týkající se Harryho Pottera, která Voldemorta natolik vyděsila, že se rozhodl Harryho zabít a neváhal ze své cesty odstranit i ty, kteří mu bránili uskutečnit tento hrůzný záměr. Severus tak záhy pochopil, že se dopustil chyby, příliš rychle podlehl pokušení. Nastoupil tedy na pouť ještě spletitější – pokusil se zachránit svou duši a sloužit dobru.

Tímto skutkem mohl očistit svou duši od věčného prokletí či zatracení, zároveň tak ale odevzdal sám sebe do rukou osudu. Stal se tak poutníkem ještě opuštěnějším na své cestě životem, než když plně sloužil Pánu zla. Dobrovolně odešel do vyhnanství vlastní duše, trpělivě snášel všechny nepřízně osudu, jen aby odčinil zlo, které svým neuvážlivým činem způsobil.

Stal se romantickým adeptem, jakýmsi padlým andělem, zavrženým poutníkem. Jeho vědomí se rozdělilo, vnímal především minulost (které litoval) a budoucnost (odčinění svých hříchů záchranou Harryho). Tento bludný poutník žil především vzpomínkami a sněním, které mu neustále připomínaly jeho pád, což mu ovšem dávalo sílu pokračovat v cíli, který si nakonec zvolil – sloužit dobru.

Význam citu pro Snapea se dá nejlépe vystihnout v jeho přátelství s Lily. Severus ji znal od mala. Když byli dětmi, často si povídali o tom, jak budou studovat kouzla a čáry, jak se z nich stanou kouzelníci. I když se později každý dostal do jiné koleje, jejich přátelství pokračovalo. Lily se sice nelíbily jeho názory na černou magii, kterou sama opovrhovala, přesto se s ním dál přátelila. Severus jí to nikdy nepřiznal, ale měl ji rád, zamiloval se do ní už dávno. Nevadilo mu ani, že pochází z mudlovské rodiny, tedy že nemá žádné předky kouzelníky, nemá tedy ani čistou kouzelnickou krev.

Jejich přátelství však skončilo poté, kdy ji ve chvíli vzteku a ponížení nazval mudlovskou šmejdkou, což je ta nejohavnější nadávka, kterou kouzelnický svět označuje toho, kdo pochází z mudlovské rodiny. Snažil se svůj omyl odčinit, Lily ale byla neoblomná. Snape prožíval nešťastnou lásku, byl si vědom toho, že je pravděpodobně sám vinen koncem vztahu. Tato skutečnost ho činí tragickou romantickou postavou, ztracenou jak ve světě lidských citů, tak ve světě dobra a zla.

Nalezneme zde podobnost s osudem Heathcliffa, hrdiny románu Emily Brontëové *Na Větrné hůrce (Wuthering Heights)*. Heathcliffovi se stala osudnou touha, vášeň po Kateřině. Pro ostatní obyvatele Větrné hůrky je jakousi tajemnou bytostí, jeho původ není znám. Jeho postavu obklopuje tajuplná atmosféra, což je zcela v duchu gotického románu (vřesem porostlá blata, zasněžené močály a tající zrádné slatiny plně nahrazují tajuplný hrad či nebezpečný les).

Snape byl schopen citu, kterým Voldemort pohrdal. Byl schopen lásky, která dala jeho existenci konečný smysl, zachránila ho před celkovým úpadkem. Jeho pravá identita, identita ochránce Harryho ve jménu jeho matky, zůstává neodkryta až do samého konce příběhu.

“Her son lives. He has her eyes, precisely her eyes. You remember the shape and colour of Lily Evans's eyes, I am sure?”
„DON'T!” bellowed Snape. “Gone... Dead...” [...] “I wish... I wish I were dead...”
“And what use would that be to anyone?” said Dumbeldore coldly. “If you loved Lily Evans, if you truly loved her, then your way forward is clear. [...] “You know how and why she died. Make sure it was not in vain. Help me protect Lily's son.”
(Harry Potter and the Deathly Hallows, p. 544)

Nejednoznačnost jeho identity najdeme téměř všude. Brumbál mu sice důvěřuje, zato studenty by nepřekvapilo, kdyby se mimo školu zabýval černou magií. Několikrát jsme během příběhu svědky toho, jak Harry Snapea podezírá z různých podivných aktivit.

V prvotních dílech Snape připomíná gotického záporného hrdinu – je proti Harrymu (chránil ho, i když ho vůbec neměl rád a označoval ho za podprůměrného kouzelníka, drzého a namyšleného kluka). Postupem času poznáváme, že se neustále pohybuje na hranici dobra a zla, chová se jako rozervaný romantický hrdina. Jeho vnitřní boj se rovná boji mezi dobrem a zlem, jelikož se musí vyrovnat s temnou stránkou své osobnosti. Nicméně dokázal v sobě to zlé potlačit, ač s hořkostí nad tím, že kdysi pokušení a svodům zla podlehl.

Severus Snape představuje romanticky rozervaného hrdinu, jehož vášeň ho uvrhne na dlouhou a trpkou cestu, na které by rád našel rozehřešení i odpuštění. Podobně jako poutník Melmoth putuje světem, nepodléhá ovšem tolik pokušení a sám se nestává pokušitelem, nesnaží se využít neštěstí druhých pro vlastní

záchranu. Snape připomíná Melmothe do té chvíle, dokud není odhalena jeho pravá identita. Částečná podobnost se objevuje v motivech nepochopení, utrpení a samoty. V závěru příběhu Snape vystupuje jako kladný hrdina, cílem jeho putování je pomoci Harrymu – tím se od Melmothe liší. Nestává se obětí černé magie, rozhoduje se splnit své poslání a nést své břímě dál.

3. 4. Albus Brumbál (Albus Dumbledore)

Albus Brumbál je ředitelem bradavické školy čar a kouzel, ztělesněním odvahy, protipólem Voldemorta. Zároveň je jediným kouzelníkem, ze kterého má Voldemort strach. Cítí totiž, že se Brumbál nebojí vyslovit jeho jméno (jako později Harry) – tedy že se nebojí ani jeho samotného. Voldemort se této skutečnosti obává. Dokud vyvolává strach, je si jistý svou mocí a silou, jakmile se ale objeví někdo, kdo se ho nebojí, Voldemort ztrácí sebejistotu.

Brumbál působí jako klasický kouzelník, můžeme ho připodobnit k Merlinovi či Gandalfovi. Má bystré oči, orlí nos, dlouhé bílé vlasy i vousy, je vysoký a hubený. Působí moudrým dojmem, klidně a vyrovnaně, dokáže se však i rozohnit a vyzařovat neobyčejnou sílu.

Brumbála můžeme od začátku považovat za kladného hrdinu, přesto se v průběhu děje setkáme se zajímavými zvraty, které ukazují, že i tento významný kouzelník v mládí pochyboval o své identitě, pohyboval se na hranici dobra a zla. Vybral si dobro, pro které byl ochoten nasadit i vlastní život – proslul svým vítězstvím nad zlým černokněžníkem Grindelwaldem (stejně jako Harry poráží Voldemorta).

Zastává funkci zsvětitele, vede Harryho, ukazuje mu věci a vypráví příběhy, které mu mají dopomoci k tomu, aby jednou Voldemorta přemohl. Brumbál od začátku ví, jaký osud Harryho čeká. Právě před ním byla vyslovena ona osudná věštba a jen on si ji vyposlechl až do konce. Ví, jak musí dál postupovat a komu je určeno Voldemorta zastavit. Bere na sebe roli průvodce a rádce, aby Harryho připravil na konečný boj s Voldemortem, ze kterého se jeden z bojujících již nevrátí. Působí jako rodičovský typ, který Harry potřebuje. Harry vidí v Brumbálovi významného kouzelníka, od kterého by se mohl hodně naučit. Považuje ho za moudrého, snad i vševědoucího a všemocného. Teprve v posledních dílech se

dovídáme pravdu o životě Albusa Brumbála, jehož nitro bylo v mládí stejně tak nejednoznačné a pochybovačné jako nitro např. Harryho či Snapea.

V mládí byl Brumbál vystaven několika traumatizujícím událostem, které měly významný dopad na jeho dětské a mladistvé chápání světa. Do Bradavic nastoupil v době, kdy byl jeho otec Percival odsouzen za brutální útok na mudly. Rodina tím získala mediální popularitu, takže Brumbála znali všichni, ač o to nestál (což nám připomíná Harryho nástup do školy). O několik let později zemřela Brumbálova matka Kendra a on se stal hlavou rodiny. Rozhodl se uchýlit do ústraní a starat se o svou nemocnou sestru, která potřebovala neustálou péči.

Vzdal se svého vlastního života a kariéry, jeho povinností bylo postarat se o rodinu. Jeho mladší bratr, Aberforth, byl ještě ve škole a nemohl převzít odpovědnost. A tak místo cesty po světě, na které chtěl poznávat zahraniční kouzelníky a poté si budovat vlastní kariéru, již teď dobře započatou, zůstal doma a pečoval o sestru.

Pro tak významného kouzelníka, jakým Brumbál byl, muselo být těžké zřít se svých zájmů a postavení. V této době byl náchylnější k pokušení, které se dostavilo v podobě Gellerta Grindelwalda. Šlo o nadaného kouzelníka, který byl ale vyloučen ze školy pro své přílišné sklony k černé magii. Když se Brumbál usídlil doma, aby se staral o svou sestru, byl Grindelwald ve stejném místě na návštěvě u své tety.

Oba byli ještě mladí, toužili po velkých věcech a významných činech. Lze je přirovnat k Faustovi či poutníku Melmothovi a jeho pokušení. Byli obdařeni kouzelnou mocí, mohli by díky ní dospět k nezměrným činům. Pomýšleli na to, že by nastolili kouzelnickou nadvládu nad mudly, jelikož jim jako kouzelníkům bylo dopřáno síly, kterou mudlové neoplývají. Tato myšlenka byla zcela revoluční, byli si vědomi, že by se setkali s velkým odporem a nepochopením ze strany kouzelnického společenství.

“Gellert

Your point about wizard dominance being FOR THE MUGGLES' OWN GOOD – this, I think, is the crucial point. Yes, we have been given power and, yes, that power gives us the right to rule, but it also gives us responsibilities over the ruled. [...] We seize control FOR THE GREATER GOOD. And from this it follows that where we meet resistance, we must use only the force that is necessary and no

more. (This was your mistake at Durmstrang! But I do not complain, because if you had not been expelled, we would never have met.)

Albus“

(Harry Potter and the Deathly Hallows, p. 291)

Brumbál si uvědomoval závažnost této odvážné filozofie, a i přesto, že by nastolil nadvládu kouzelníků, myslel na nekouzelnickou společnost, která by byla zachována její práva a zacházelo by se s ní s respektem. Uvědomoval si, jak velkou moc mají v rukou a jak lehce by se jí dalo zneužít, proto apeloval na Grindelwalda, aby se nenechával příliš zlákat a myslel také na odpovědnost, kterou s sebou takováto nadvláda přináší.

Brumbál měl velice blízko k pokušení, nacházel se na hranici dobra a zla, pohrával si s příliš nebezpečnou myšlenkou. Nezapomínal ale myslet i na ostatní, byl spravedlivý a rozhodně by vědomě nikomu neublížil. Ať již jeho myšlenky byly jakkoli revoluční, ba přímo děsivé, neopomínal požadovat, aby se s mudly zacházelo důstojně a nebylo páčáno zlo či hrůzostrašná kouzla a kletby.

Nakonec se oba rozešli ne příliš přátelsky. Grindelwald podlehl pokušení a o pár let později začal vystupovat proti mudlům, kdežto Brumbál si včas uvědomil hrozcí nebezpečí a rozhodl se zasáhnout. Staré přátelství bylo zapomenuto, oba se utkali v souboji, z něhož vyšel Brumbál vítězně.

Brumbál si včas uvědomil, anebo to snad věděl vždy, že uplatňování násilí, byť jen domnělého, nikam nevede. Jeho dobrá stránka zvítězila, rozhodl se, že si již nebude nikdy více zahrávat s pokušením moci, kterému lze lehce podlehnout. Poznal, že ke zlu je jen krůček, kdežto k dobru vede zdlouhavější cesta plná těžkého rozhodování, člověk musí být morálně silný a vyrovnaný, musí si věřit a nepřestávat bojovat proti nespravedlnosti a zlu samotnému. Za svou mladickou nerozvážnost se později styděl a po celý zbytek života bojoval proti zlu a temným silám, již pevně rozhodnut nesejít z cesty dobra.

Stal se z něj neobyčejný kouzelník, který se vždy stavěl za nevinné, rozhodnut kdykoli pomoci, bude-li to v jeho silách. Pro bradavické studenty představuje autoritu i ochranu, má pochopení pro ně i pro jejich slabosti (snad proto, že jako mladý sám slabosti téměř podlehl).

Brumbál měl od počátku poměrně dobře promyšleno, co se musí stát, aby byl Voldemort poražen. Věděl, že jestli ho někdo může porazit, bude to Harry Potter.

Ihned po smrti Harryho rodičů převzal chlapcův osud do vlastních rukou. Věděl, že Harry musí zůstat naživu tak dlouho, dokud nebude moci s Voldemortem bojovat. Rozhodl se, že ho prozatím ukryje k jediným příbuzným, kteří mu zbyli – tedy ke strýci a tetě.

Sám začal mezitím pátrat po Voldemortových stopách, zjistil, že rozpoltil svou duši na sedm kousků a ty ukryl do různých předmětů, viteálů. Věděl, že pokud budou viteály existovat, nebude Harry moci Voldemorta zabít. Nejdříve je musí zničit a teprve potom se utkat s Voldemortem.

Harry mezitím začal studovat v Bradavicích a Brumbál ho pomalu zasvěcoval do tajemství jeho osudu. Potřeboval však pomocníka, který by byl jednoznačně na jejich straně, tedy na straně dobra, a přesto měl jisté styky se Smrtijedy. Pokud chtěl být o krok před Voldemortem, musel vědět víc než on.

Svou důvěru vložil do profesora Snapea, bývalého Smrtijeda. Oba Harryho z povzdálí sledovali, chránili, vedli, radili – i když Snape s hořkou oddaností, která nepatřila Harrymu, nýbrž jeho zesnulé matce.

Na své cestě za zlomením Voldemortovy moci podlehl Brumbál ještě jednou pokušení a toto klopýtnutí ho stálo život. Vypátral část Voldemortových viteálů a jeden i zničil. Šlo o prsten, který v sobě ukrýval neobyčejně silnou moc, uměl vzkřísit mrtvé. Brumbál o této relikvii smrti věděl již dlouho, pátral po ní téměř celý život. Když prsten objevil, stanul příliš blízko pokušení uvidět znovu své milované, svou matku a sestru. Zapomněl, že do prstenu Voldemort vložil část své duše, že se v něm ukrývá mocná kletba. Jakmile si ho nasadil, aby mohl vzkřísit svou rodinu, kletba mu vstoupila do těla a začala ho pomalu zabíjet. Brumbál si svou chybu uvědomil příliš pozdě.

Podlehl slabosti, ale té, které porozumí každý člověk, co ztratil své milované (Harry Brumbálovi rozuměl, sám by pomýšlel na vzkříšení své rodiny). Brumbál, ač byl významným kouzelníkem, byl především citlivou bytostí, poznal lásku a znal její sílu.

Brumbála můžeme považovat za tajemného rytíře, který tužby a přání skrývá ve svém nitru, nepřestává bojovat proti temným mocnostem. Chvilková pošetilost jeho mládí z něj činí gotického hrdinu balancujícího na hranici dobra a zla, částečného Melmothe, který se ovšem rozhodl nezaprotat svou duši d'áblu (černé magii). Věděl, že tím by mnoho ztratil. Svou vlastní duši, se všemi vzpomínkami na milované, zaprotat nehodlal.

3. 5. Rubeus Hagrid

Hagrid patří mezi zajímavé postavy vyprávění, jedná se o bradavického šafáře, který později přijme místo učitele péče o kouzelné tvory. Má milou a laskavou povahu, rád poradí a pomůže, stará se o zvířata nejen na školních pozemcích, ale i v Zapovězeném lese. Nebojí se do něj chodit, ví, že když přírodě neublíží, ona jemu také ne. Žije s ní v symbióze, zná meze a respektuje je.

Jeho identita je ovšem nejednoznačná, je poloviční obr, což z něj zároveň dělá jakéhosi odpadlíka kouzelnické společnosti a obávanou osobu. Je asi dvakrát vyšší než ostatní a nejméně třikrát tak široký. Má dlouhé, divoké a ježaté černé vlasy i vousy, vzbuzuje tak trochu strach. Matka byla obryně, a protože je v Harryho kouzelnickém světě většina lidí proti obrům zaujatá, snažil se tuto skutečnost zatajit. Báł se, co by si o něm lidé mysleli, kdyby znali pravdu. Většina lidí je přesvědčena, že obři jsou stejně krutí a nebezpeční, jako jsou velcí.

Tato nepřilíš lichotivá myšlenka ohledně krutosti obrů má své kořeny již v mytologii. Ani Giganti, první obři řecké mytologie, a ani Kykloповé, jiná rasa řeckých obrů, nebyli ochotni přátelit se s lidmi, naopak proti nim bojovali. Také se o nich tradovalo, že jsou zuřivými lidožrouty. Ani legendy o jiných obrech nebyly příznivé. Obři se tedy dostali do povědomí lidí jako nebezpeční tvorové, kterým je radno se vyhnout.

Hagrid si je těchto předsudků plně vědom. Svůj původ halí do roušky tajemna, svou velkou postavu vysvětluje velkými kostmi. Někteří lidé, i bradavičtí studenti, ho pokládají za podivína i pro jeho neobvyklou zálibu v nejrůznějších podivuhodných, dokonce i nebezpečných zvířatech či domácích mazlíčcích (např. drak Norbert, který se mu vylíhne přímo v jeho hájence, tříhlavý pes Chloupek, střežící vchod ke Kameni mudrců, třaskaví škvorejší chrlící oheň, hipogryf Klofan).

Ti, kteří ho znají, vědí, že Hagrid nechová tyto podivné tvory jen pro zálibu. Má je opravdu rád, ví o nich spousty informací. Pro Hagrida není žádný tvor nebezpečný, musí se jenom vědět, jak s ním správně zacházet. Fascinují ho podivná zvířata, čím jsou podivnější a nebezpečnější, tím jsou pro Hagrida lákavější. Tím, že se o ně láskyplně stará, dokazuje, že má srdce na pravém místě. Lásku projevuje nejen svým přátelům, ale i němým tvářím, o které neúnavně pečuje. Tento cit ho odlišuje od obrů samotných, kteří by takovýchto citů pravděpodobně nebyli schopni.

Harrymu a jeho přátelům je rádcem, ochráncem i přítelem, vědí, že obr má dobré srdce. Přestože matka Hagrida opustila, když mu byly tři roky, dostalo se mu lásky ze strany otce. Moc si na ni nepamatuje, ví, že nebyla mateřský typ – to obři nejsou. Otec mu byl oporou, vychovával ho sám a zahrnul ho láskou. Zemřel, když Hagrid nastoupil do školy. Jelikož poznal rodičovskou lásku, i když jen otcovskou, naučil se ji přijímat i dávat, věděl, že tento cit existuje, znal jeho sílu. To ho odlišuje od krutých a zlých obrů a ti, kteří ho znají a jsou jeho přáteli, to vědí.

“But what's it matter if his mother was a giantess?” said Harry.

“Well ... no one who knows him will care, 'cos they'll know he's not dangerous,” said Ron, slowly. “But ... Harry, they're just vicious, giants. It's like Hagrid said, it's in their natures, they're like trolls ... they just like killing, everyone knows that.”

(Harry Potter and the Goblet of Fire, p. 374)

Obři nemají dobrou pověst také proto, že se přidali na stranu Pána zla. Připisovaly se jim nejhorší hromadné vraždy mudlů, které byly během jeho hrůzovlády spáchány. Hagrid musí činit obviněním, že po své matce zdědil surovou povahu, protože jeden chlapec byl zraněn na jeho hodině péče o kouzelné tvory. Hagrid je obviňován z nesprávných učitelských praktik, z výběru příliš nebezpečných tvorů, kteří mohou žákům ublížit. Hagrid se však pouze snažil dětem ukázat něco neobvyklého a naučit je respektu – i když jen ke zvířatům.

Jeho statut učitele napadá Draco Malfoy, který pochází z prominentní kouzelnické rodiny s dlouhou historií a neposkvrměnou krví. Paradoxem je, že právě jeho otec patřil k nejbližším Voldemortovým stoupencům, a sám Draco se později přidá na jeho stranu. Draco se neřídí Hagridovými radami, nepovažuje ho za učitele, ignoruje jeho výklad, myslí si, že péči o kouzelné tvory zvládne i bez jeho vedení.

Hipogryf Klofan (Buckbeak), kterého si Hagrid vybral pro výuky oné nešťastné hodiny, je sebevědomé zvíře vyžadující respekt. Hipogryf je napůl kůň a napůl orel, má obrovské pařáty, velká křídla, budí hrůzu. S ohledem na tradici gotického románu ho lze považovat za netvora, nestvůru, které se lidé bojí. Jeho velikost rozehrává předsudky, že všechno velké je zlé a nebezpečné (stejně předsudky jsou spojeny s Hagridem, ale např. i Frankensteinovou obludou). Jde ovšem o tvora, který není nebezpečný, pokud víme, jak se k němu máme chovat.

Poklona, kterou vyžaduje, je výrazem zdvořilosti a slušnosti, znamením, že mu okolí nechce ublížit. Nejde o obludu, která by měla být zavrhována, protože je obrovská, vypadá nebezpečně a tajemně. Budeme-li se navzájem chovat slušně, dostane se nám i slušného přijetí a zacházení.

Draco je sobecký, zvířata i některé kouzelníky či čarodějky považuje za méněcenné, nenaučil se respektu, slušnému chování. S Klofanem jedná jako s podřadným zvířecím druhem, který nemá srdce, mozek, neuvažuje. Považuje ho za obludu, která musí být ve své podstatě zlá. Je plný předsudků, kterým se naučil od rodičů, v obludě vidí jen nebezpečí. Klofan ale není zlý, vyžaduje pouze respekt a respektem ho oplácí.

Předsudky najdeme téměř všude, kde je Hagrid. Snaží se je posunovat, bourat, ukazuje, že neobvyklé neznamená špatné, nebezpečné. Sám sebe chápe jako obludu, protože je napůl obr, touží ale všem dokázat, že kvůli tomu není nebezpečný. Důležité je, co se skrývá uvnitř, ne to, co člověk vidí navenek.

Tento význam je obsažen i v motivu učebnice péče o kouzelné tvory – Obludné obludárium (The Monster Book of Monsters). Kniha se sama pohybuje, deskami se odráží od země, kouše a napadá studenty, ti ji převazují opaskem či provazem, aby jim nemohla ublížit. Nikdo neví, jak ji otevřít, aby nepřišel o prsty.

Kniha má hrůzostrašný název a obsahuje informace o různých podivuhodných zvířatech, přesto zůstává pouhou knihou, ze které nikdo nemusí mít strach – jen vědět, jak s ní zacházet. Opět se zde potvrzuje nebezpečnost předsudku, že vše obludné a na pohled nebezpečné musí být zlé. Aby kniha mohla být otevřena, stačí ji pohladit – tedy prokázat jí respekt, cit. Poté se z ní stane zcela neškodný předmět, připravený poskytnout potřebné informace. Hagrid respektuje nejen přírodu, ale i neživé věci, prokazuje jim úctu a žije s nimi v souladu. Dokazuje, že téměř každý (s výjimkou např. Voldemorta nebo Smrtijedů) touží po citu a respektu.

Hagrid má i své špatné stránky, jako každý. Ale nikdy by vědomě neublížil. Stalo se, že vyradil tajemství, jak obejít tříhlavého psa, a dopomohl tak Voldemortovi, aby se pokusil získat Kámen mudrců. Nechal se zlákat tím, že mu cizinec nabízel dračí vejce – a draka si Hagrid vždy přál. Skleničku za skleničkou si Hagrida získal. Hagrid jen podlehl svému přání, touze získat to, po čem již dlouho toužil. Když si uvědomil, co způsobil, velice toho litoval.

Častý motiv mnoha autorů světové prózy (např. J. Austenové či E. A. Poea), že se v průběhu děje z nekalých činů podezřívá nepravá osoba, zle najít i v příběhu

Hagrida. V díle *Harry Potter a Tajemná komnata* (*Harry Potter and the Chamber of Secrets*) je Hagrid obviněn z otevření Tajemné komnaty a vypuštění netvora, který v ní žije. Byl tehdy třináctiletým chlapcem, který v té době choval v zámeckém sklepení obrovského pavouka Aragoga. Byl tedy nejlehčí obětí Toma Raddle, který o jeho „příšeře“ věděl a rozhodl se ho udat, aby tak zakryl své vlastní stopy.

Hagrid byl pokládán za Zmijozelova dědice a následně obviněn z útoků na studenty, které provedla jeho nestvůra. V důsledku těchto činů je vyloučen z bradavické školy čar a kouzel. Byla mu odebrána a zlomena hůlka, nesměl již užívat kouzel (Hagrid oba kusy hůlky schoval do deštníku, který neustále nosil s sebou a příležitostně čaroval dál). Nebyly však proti němu jednoznačné důkazy. Brumbál mu věřil, věděl, že Hagrid nemohl Tajemnou komnatu otevřít. Aby mohl zůstat v Bradavicích, které se staly Hagridovým domovem, nabídl mu místo bradavického šafáře.

Hagrid je z této okolnosti podezříván znovu, když byla Tajemná komnata po padesáti znovu otevřena (stejnému obvinění čelí i Harry). Byl poslán do kouzelnického vězení Azkabanu, které hlídají hrůzostrašní Mozkomorové, dokud se záhada řádně neprošetří. Ani tentokrát proti němu nebyly prokazatelné důkazy, Ministerstvo kouzel však potřebovalo nějak zakročit a uklidnit rozbouřenou veřejnost, především rodiče bradavických studentů.

Hagridovi přátelé se s touto situací nehodlali smířit, a tak začali po pravém viníkovi pátrat. Odhalili tak nejen pravdu a záhadu Tajemné komnaty, ale i jednu provzdu očistili Hagridovo jméno. Již nikdy nebyl s touto událostí spojován.

O Hagridově dobrém srdci svědčí i fakt, že našel svého mladšího bratra, obra Drápa, a přivedl ho do Zapovězeného lesa, aby se o něm mohl starat a aby nebyl sám. Dráp byl o hodně menší než normální obří, a tak byl často utiskován. Hagrid ho nemohl nechat v tlupě krutých obrů, zvláště šlo-li o jeho vlastního bratra. Rozhodl se, že i přes všechny nesnáze, které si tím způsobí, se o něj postará, dá mu potřebnou lásku a rodinu.

Hagrid také plní funkci zasvětitelce, jako první člověk vypráví Harrymu pravdu o jeho původu a smrti jeho rodičů. Stává se tak Harryho průvodcem a pomocníkem v boji proti Pánu zla, jeho oddaným přítelem a rádcem.

Hagrid svou postavou působí jako obluda, dal by se přirovnat k démonickému výtvaru Victora Frankensteina, ke gotickému netvoru Mary Shelleyové, který se stal zlým pouze proto, že v něm nikdo neviděl nic dobrého. Předsudky naplněná

společnost v něm viděla nestvůru obrovských rozměrů, která „musí“ být zlá. Nikdo se nezajímal o to, co tento tvor cítí uvnitř.

Hagrid se od Frankensteinovy obludy liší tím, že je schopen kladného citu, protože ho poznal. I přes svou hrůzostrašnou postavu je Hagrid dobrým člověkem a Brumbál i někteří bradavičtí studenti v něm tuto laskavost vidí, mají ho rádi, věří mu. Nemusí oplácet zlo zlem, protože se našli lidé, kteří se rozhodnou zbourat pomyslnou zeď předsudků a vytvoří si vlastní názor na základně poznání. (Podobný osud prožívá profesor Remus Lupin, který se každý úplněk proměňuje ve vlkodlaka. Lidé se ho bojí, odsuzují ho, aniž by v něm hledali dobré stránky. Vidí v něm obludu, nestvůru, které je třeba se vyhýbat, ne-li ji přímo zničit).

Motiv nepřirozené velikosti jako zdroje strachu a děsu se objevuje i v díle *Otrantský zámek* H. Walpolea. Vytvořil přilbu, sochy, části lidského těla nezměrných rozměrů, které děsí obyvatele hradu či je dokonce usmrtí (obrovská přilba rozdrtila knížecího syna). Zůstal sice u neživých bytostí, přesto dal najevo, že velké předměty jsou spojovány s hrůzou a nebezpečím, že většinou nevěstí nic dobrého.

3. 6. Alastor „Pošuk“ Moody

Postava Pošuka Moodyho (Mad-Eye Moody) přináší do příběhů Harryho Pottera další napětí a zároveň pochybnosti. Jedná se o bývalého bistrozora (auror), tedy kouzelníka snažícího se dopadnout zlé černokněžníky či čarodějky, často ve Voldemortových službách, který se nyní netěší příliš dobré pověsti. Lidé ho totiž pokládají za podivína – odtud vznik jeho přezdívky „Pošuk“, jelikož je hledáním zlých kouzelníků natolik posedlý, že je vidí všude, a myslí si, že mu stále hrozí nebezpečí.

Stává se tak nebezpečným pro své okolí, jeho přílišná úzkostlivost o osobní ochranu ho vylučuje z kouzelnické společnosti, i na sebemenší náznaky rozruchu reaguje nepřiměřenými obrannými reakcemi, ohrožuje tak životy ostatních.

Moody uvnitř není zlý, bojuje na straně dobra, přesto vzbuzuje strach, a to především svým vzhledem:

“Every inch of skin seemed to be scarred. The mouth looked like a diagonal gash, and a large chunk of the nose was missing. But it was the man's eyes that made him frightening.

One of them was small, dark and beady. The other was large, round as a coin, and a vivid, electric blue. The blue eye was noviny ceaselessly, without blinking, and was rolliny up, down and from side to side, quite independently of the normal eye – and then it rolled right over, pointing into the back of the man's head, so that all they could see was whiteness. “

(Harry Potter and the Goblet of Fire, p. 163-164)

Vzpomeňme zde na Melmothe, který také pouhým svým vzhledem vzbuzuje strach, a pohled do jeho očí děsí nejednoho chrabrého muže. Jeho oči mají neobvyklý lesk, jako by ani nepatřily živoucí bytosti, ale stvůře z pekel.

Moody nepředstavuje zlo jako takové, naopak sám se stal obětí zla, které na sebe vzalo jeho podobu. Nejen, že se ho lidé bojí pro jeho nebezpečnou ostražitost, stává se navíc předmětem mnoha otázek, zda opravdu byl či nebyl zapojen do Voldemortových výzvědných služeb, zda opravdu nesloužil na straně zla. Tím se jeho postava stává hrůzostrašnější, jelikož jeho pravá identita je potlačena, dalo by se říci odcizena Voldemortovým stoupencem. Moody se stává obětí důmyslné léčky, stává se vězněm svého dvojníka, který se stává jeho fyzickým obrazem.

Motiv dvojníka lze najít i v gotickém románu, kde se stává odrazem zla, strachu a nejistoty. Příkladem rozdvojené osobnosti je např. mnich Ambrosio, jinak vystupuje navenek a jinak se chová v soukromí. Lidé v něm vidí ctihodného mnicha, obraz dokonalosti a zbožnosti, uvnitř je však rozpolcen, pln vášní a rouhá se.

Jako příklad dvojníka je vnímám i netvor Victora Frankensteina. Dalším příkladem dvojníka je Matylda, která se v přestrojení za novice Rosaria dostala do kláštera k Ambrosiovi, začala ho svádět a pokoušet. Matyldě se dlouho daří své přestrojení tajit, vloudí se Ambrosiovi do přízně a později využije svého postavení k Ambrosiovu pádu.

Motiv dvojníka s sebou nepřináší nic dobrého. Většinou se jedná o nebezpečné jedince, kteří přinášejí zkázu nejen svým obětem, nýbrž i sobě samým. Můžeme zde připomenout případ Dr. Jekylla a Mr. Hyda, dokonalý obraz rozpolcené osobnosti, jehož zlá a nebezpečná povahová stránka získala převahu nad tou dobrou. Tento celkový rozpad identity, který je v tomto případě nevyhnutelný, vede k záhubě,

jelikož člověk bez vlastní identity žít nedokáže. Stává se pouhým přízrakem, stínem, bezcitným tvorem, jehož existence je předem předurčena k záhubě (např. také osud Doriana Graye).

Moody se dvojníkem stává nedobrovolně, nikdo neví, že skutečný Moody živoří v obrovské truhle, kam ho uzamkl jeho věznitel. Ovšem tato nepravá identita ho doprovází po celý zbytek jeho života.

V očích mnohých kouzelníků a čarodějek se stává, podobně jako Hagrid či Lupin, ošklivou obludou, které je lépe se vyhnout. Opět se zde dostáváme k předsudkům týkajícím se zevnějšku a proporcí postavy. Moody, jak již bylo řečeno, nepůsobí sympatickým dojmem, jeho vzhled vzbuzuje strach. Lidé se bojí odlišného a ošklivého, snaží se o jeho vytěsnění, vyloučení ze své společnosti.

Alastor Moody se tak stává obětí svého vlastního obrazu, musí se smířit se smutnou skutečností, že bude pokládán za odpadlíka, nežádoucí osobu. Podobně jako Melmoth musí jít hořkou cestou odcizení, přesto si uchovává sílu ducha a nepodléhá pokušení. Vzbuzuje strach či opovržení, ale jeho úmysly jsou čisté a nezištné, je obětavý, připravený nasadit vlastní život pro Harryho záchranu, pro vítězství dobra.

4. Inspirace gotickým románem – pozadí příběhu

Motivy společné s gotickým románem nalezneme nejen u vybraných postav příběhů Harryho Pottera, ale i v ději samotném. Jedná se o fantastickou prózu, dá se tedy předpokládat, že pozadí příběhu bude dokresleno nadpřirozenými jevy, jako jsou např. duchové nebo Mozkomorové. Setkáme se s celou řadou nadpřirozených bytostí, které obývají Zapovězený les (kentauři, jednorožci, obrovští pavouci), samotný bradavický hrad má různá tajná zákoutí, Tajemnou komnatu, padací dveře.

Jak již bylo řečeno, gotické příběhy obsahují pohádkové motivy, prohlubují je, dávají jim dynamiku, hlubší význam, zároveň je obohacují prokreslenější psychologií postav i hororovějšími osudy hrdinů, jejichž cesta není vždy jednoznačná. Příběhy J. K. Rowlingové čerpají inspiraci z obou těchto prozaických proudů, zůstávají pohádkově zasněné, dětské, kouzelné i goticky hrůzostrašné, tajemné a temné.

Děje a pozadí příběhů mají významný podíl na celkové atmosféře Harryho dobrodružství, slouží jako podněty k navození pocitu strachu i štěstí, lásky

i nenávisti, pomsty i odpuštění. Udržují čtenáře v napětí, jehož konečné uvolnění přichází až v samotném závěru sedmého dílu *Harry Potter a relikvie smrti* (*Harry Potter and the Deathly Hallows*).

Podívejme se blíže na vybrané motivy, které hojně čerpají inspiraci z gotického románu, a zároveň hrají v jednotlivých příbězích klíčovou roli – duchové, Tajemná komnata a motiv rytíře.

4. 1. Duchové

Duchové neodmyslitelně patří k tradici gotických románů i k novodobým fantastickým příběhům, jako je např. *Harry Potter*. Vytvářejí atmosféru tajemna, vzbuzují strach, patří k hororovým prvkům, bez nichž by záhady a tajemství neměly tak působivou hloubku pozitivních i negativních emocí. V nich je nejčastěji prezentováno ono nadpřirozeno a hrůza, jsou spojeni s osudovou věštbou či se stávají zasvěcovateli, jelikož znají tajemství, které může rozluštit jen právoplatný dědic.

V příbězích Harryho Pottera nejdeme celou škálu duchů, z nichž někteří působí zcela pozitivně, až komicky – duchové kolejí, např. duch koleje Nebelvír Skoro bezhlavý Nick (Nearly Headless Nick). Na pomezí pozitivního a negativního vlivu se nachází duch zemřelé mudlovské dívky, která se stala před padesáti lety obětí baziliška, Ufňukaná Uršula (Moaning Myrtle), zcela negativní jsou pak Mozkomorové (Dementors), kterým zcela chybí identita, a proto představují jedny z nejhorších stvůr, které existují v kouzelnickém společenství.

V gotickém románu se objevují duchové především jako přízraky dávno zemřelých rodinných příslušníků, kteří byli zavražděni, případně na nich bylo spácháno jiné násilí či nespravedlnost. Takové duchy najdeme jak v *Otrantském zámku*, tak ve *Starém anglickém baronovi*. V *Mnichovi* se objevuje duch Krvavé jeptišky, které byl odepřen řádný pohřeb, a proto její duch bezútešně bloudí zámkem a straší. S těmito duchy jsou spojeny i nadpřirozené a mystické síly, proto z nich mají lidé strach.

Tyto hrůzostrašné gotické přízraky jsou v příbězích Harryho Pottera představovány Mozkomory. Jde o strašné tvory v dlouhém plášti, kteří mají obličej zahalený kápí. Jsou pokryti slizem a mají mnoho strupů, vypadají mrtvolně, mají smrdutý dech, vyvolávají v lidech ty nejhorší vzpomínky, vysávají z lidí všechno

štěstí. Pokud mají Mozkomorové možnost vysát z lidí všechno dobré, ihned to udělají a učiní z nich zplozence zla, kterým zbydou jen ty nejhorší zážitky, ztratí svou duši.

Většina kouzelnického světa by svou duši nezaprodala, stejně jako mnozí hrdinové gotických románů (princezna Isabela z *Otrantského zámku*, nebohá Antonie z *Mnicha*, mnozí, kteří odolali Melmothovu pokoušení). Harry by raději zemřel, stejně jako jeho přátelé a spojenci v boji proti Voldemortovi, než aby ztratil svou duši. Naopak Voldemort se nebojí svou duši rozpoltit, a tak se stává stejně tak ohavným přízrakem, jako jsou Mozkomorové.

Komickou funkci, která odlehčuje Harryho příběhy, zastávají duchové školních kolejí. Bloumají po chodbách, povídají si se studenty, vyprávějí jim své životní příběhy, zasvěcují je do okolností či tajemství své smrti. Skoro bezhlavý Nick, jehož hlavu se nepodařilo řádně oddělit od těla, jelikož sekera byla příliš tupá, nese svůj osud s nadhledem, přesto však s trpkou ješitností (nepatří mezi „zcela bezhlavé“). Přesto u něj najdeme také hrůzostrašné efekty, především v popisu oslavy jeho úmrtí, která se odehrává v temném sklepení. Oslava působí ponuře a mdle, přítomni jsou, kromě Harryho, Rona a Hermiony, pouze duchové, kteří kolem sebe rozlévají nepřírozený chlad.

Komickou funkci zastává také školní strašidlo Protiva (Peeves), malý a zlomyslný, který neustále hází po studentech různé předměty, polévá je vodou a pokřikuje neslušná slova. Je vždy připraven k nějaké špatnosti, přesto jeho role působí odlehčeně, spíše groteskně.

Ufňukaná Uršula se pohybuje na pomezí pozitivního a negativního chápání, její identitu známe jen částečně. Byla zabita baziliškem v dívčí umývárně, která se jí po smrti stala trvalým domovem. Uršula má časté záchvaty vzteku, a protože stále nařiká, začalo se jí říkat „Ufňukaná“. Lamentuje nad svým osudem, již za svého života si připadala ošklivá a neoblíbená, velice citlivě tedy reaguje na poznámky o svém zevnějšku i své smrti. Rozpláče se pokaždé, když někdo učiní byť i nechtěnou narážku na rozdíl mezi ní a živými lidmi.

Trvalo dlouho, než našli její mrtvé tělo, protože nikomu nescházela. Nikdo o ni nejevili zájem, byla pouze jednou studentkou z davu, posmívali se jí. Když konečně objevili její tělo, mysleli si, že jen truceje, že smrt předstírá. Uršula se přiznává ke své pomstychtivosti, líčí, jak poté jako duch pronásledovala onu nešťastnici, která ji

našla, jak se postarala o to, aby až do své smrti nezapomněla, jak hanebně se k Uršule chovala.

Přesto se stává zasvětitel, pomocníkem a rádcem, pomůže Harrymu odhalit vchod do Tajemné komnaty. Poprvé v životě si připadá důležitá, když může prozradit tajemství, jak se dostat dovnitř, a zároveň má možnost někomu vyprávět o tom, jak zemřela.

Co se duchů týče, v Harryho příbězích lze najít značné stopy ovlivnění gotickým románem. Ve vytváření celkové tajuplné atmosféry děje hrají nepostradatelnou roli, přispívají k pocitům strachu ze záhadna a nadpřirozena. Dokreslují pocit tajemna, umocňují obavy z toho, čeho jsou schopni.

4. 2. Tajemná komnata

Symbolicky komnata představuje místo nabytí duchovní zkušenosti a poznání. Adept zasvěcení se v ní dovídá tajemství, které pro něj má důležitý význam, jsou v ní soustředěna tajemná znamení. Většinou se nalézá v rozpadlém, dávno neobývaném křídle zámku či hradu, vchod do ní je často skrytý nebo nesnadno přístupný – dveře v tapetě, padací tajná dvířka, zrezivělý klíč (*Starý anglický baron, Harry Potter a Kámen mudrců*).

Tajemná komnata, někdy označována jako třináctá komnata, je zapovězená. Vstup do ní znamená odhalení tajemství, které bývá spojeno se smrtelným nebezpečím (Harry vstupuje do Tajemné komnaty, kde na něj zaútočí bazilišek).

Takovouto komnatu nalezneme téměř ve všech gotických románech, neboť hraje klíčovou roli v odhalení identity pravého dědice: Frederic v *Otrantském zámku* stráví v komnatě noc a zdá se mu v ní sen o ztracené dceři uvězněné v neznámém zámku, Edmund ve *Starém anglickém baronovi* přespí v dávno zapovězeném křídle hradu, kde odhalí tajemství rodinné zrady i své vlastní identity.

Podobnou strašidelnou komnatu nalezneme i v *Mnichovi*: obývá ji Krvavá jeptiška, která se zjevuje každý pátý rok a pátý den v měsíci květnu, opouští strašidelnou komnatu a vychází ze zámku branou, jež je pro ni ponechána otevřená. Mladý Melmoth je také strýcem zasvěcen do tajemství zapovězené modré komnaty, ve které visí portrét záhadného předka, Poutníka Metmothe, který se zjevuje

pokaždé, když se blíží poslední hodinka některého člena rodiny Melmothů, majícího zlé vášně či zvyky (umírá zde např. skrblický strýc).

V příbězích Harryho Pottera se s podobnou komnatou setkáváme především ve druhém díle *Harry Potter a Tajemná komnata* (*Harry Potter and the Chamber of Secrets*). Již ze samotného názvu knihy uhodneme, že v ní půjde především o záhadný hradní prostor obklopený tajemstvím a nebezpečím.

Tajemnou komnatu zbudoval Salazar Zmijozel, jeden ze zakladatelů bradavické školy, zavřel ji a zapečetil, aby ji mohl otevřít pouze jeho právoplatný dědic (opět je zde podobnost s gotickým románem, kde cestu do komnaty nalezne také jen právoplatný dědic). Ten jediný ji může znovu otevřít a vypustit z ní hrůzy, které ukrývá. Očistí tím školu od všech, kdo nejsou podle Zmijozela hodni studovat kouzelná umění – tedy od dětí z mudlovských rodin.

Komnata byla již jednou otevřena, v době, kdy v Bradavicích studoval Tom Riddle (Voldemort). Když je Harry v Bradavicích druhým rokem, komnata je po padesáti letech otevřena znovu, několik studentů je napadeno neznámým. Harry se s přáteli aktivně zapojí do odhalování jejího tajemství, přičemž je napadena i Hermiona (dočasně zkamení).

Harry sice není právoplatným Zmijozelovým dědicem, tím je Voldemort, přesto se mu podaří vchod do Tajemné komnaty najít – a to díky jistým schopnostem, které na něj Voldemort přenesl (hadí jazyk). Komnata je ukryta hluboko v útrobách hradu, vchod do ní je v dívčí umývárně, která je stále mimo provoz. Vchod se otevírá, jakmile Harry hadím jazykem přikáže „otevři“. Je zde patrná podobnost s Edmundem, který také po vynaložení značného úsilí nachází vchod (klíče) do komnaty.

„Muselo se dlouho a pracně hledat, než se našel klíč od té komnaty, až ho nakonec objevil sám Edmund ve svazku starých rezavých klíčů v jedné komoře s haraburdím.“

(C. Reevoá, *Starý anglický baron*, str. 222)

Další podobnost s Edmundem, právoplatným dědicem, nalezneme, když se ostatní obyvatelé hradu podívají do komnaty, kde Edmund přenocoval, a zdánlivě celou ji prohledají, aby i oni odkryli její tajemství. Nejsou však hodni rozluštit ono

tajemství, nejsou právoplatnými dědici, a proto přehlédnou vchod do dalšího pokoje, v němž Edmund odhalil pravdu o úkladné vraždě svých rodičů.

„Potom prohlédli místnosti v patře, a když sestoupili po schodišti, prošli stejně i pokoje spodní. Přehlédli však kabinet, v němž bylo skryto neblahé tajemství; dveře do něho byly potaženy stejným čalounem jako stěny pokoje, a to tak dovedně a přesně, že čaloun vypadal jako z jednoho kusu.“

(C. Reevoá, *Starý anglický baron*, str. 267)

Motiv Tajemné komnaty najdeme v Harryho příbězích ještě jednou, a to v Komnatě nejvyšší potřeby (the Room of Requirement). Její význam je poněkud transformován: jedná se o místo, které se objeví jen tomu, kdo je v nouzi a potřebuje pomoc – dala by se tedy považovat za prostor, který se otevře jen dědici, jenž je v nouzi, odhalí mu své tajemství a pomůže mu na strastiplné cestě vlastním osudem.

4. 3. Motiv rytíře

Motiv rytíře je častým námětem gotických románů, ve své tvorbě ho hojně využívá především C. Reevoá v díle *Starý anglický baron* (*Old English Baron*). Edmund je středověkým rytířem, právoplatným dědicem, jenom jemu se vyjeví rodinné tajemství (tento motiv je úzce spojen s motivem Tajemné komnaty, jelikož se v ní toto zasvěcení většinou odehrává). Jen on je předurčen k jeho odhalení. Obliba rytířského motivu v anglické literatuře v podstatě sahá až ke středověkým romancím o králi Artušovi a svatém grálu.

Harry Potter je jakýmsi novodobým rytířem, který místo mečem bojuje kouzelnou hůlkou, vlastním důvtipem a schopnostmi. Jeho poselství však zůstává stejné – jen on může získat pomoc od Nebelvírské koleje – konkrétně jde např. o meč Godrika Nebelvíra, kterým Harry zabije baziliška, či o fénixe Fawkese, jenž mu přijde na pomoc.

Již C. Reevoá se nechala inspirovat artušovským motivem, kdy jen ten vyvolený může získat potřebný předmět (meč), aby tak dokázal, že se jedná o právoplatného dědice hodného následování a uznání. Vytvořila postavu Edmunda, rytíře, který musí prokázat svůj původ pomocí tajemství, které odhalí. J. K.

Rowlingová se touto tradicí nechala inspirovat také, Harrymu a jeho přátelům přiřadila vlastnosti zcela rytířské, hodné právoplatného nebelvírského „dědice“.

Stejně jako Artuš musí Edmund i Harry s Ronem a Hermionou projít několika zkouškami, vyzkoušet vlastní síly, nasadit život pro záchranu druhých. Prokáží tím svůj ryzí charakter, ukáží, že mají všechny předpoklady uspět v boji, zvítězit a dokázat tak skutečnou odvahu, nezištné a chrabré srdce. Následují pravidla slušnosti a morálky, kterými se rytíři vyznačovali. Stejně jako rytíři zažívají na svých cestách dobrodružství, jsou věrni svému cíli, statečně čelí nebezpečím.

Morálka je pro rytíře velmi důležitá. Jak u Edmunda, tak u Harryho nalezneme velkou morální sílu a odpovědnost. Jejich systém hodnot (statečnost, loajalita a štědrost) odpovídá mravnímu kodexu dávného rytířstva. U obou je kladen důraz na čest, proto plní svou úlohu, jdou složitou cestou osudu, aniž by z ní sestoupili. Statečnost jim nedovolí opustit strastiplnou pouť, vzdávat se nemají v povaze.

ZÁVĚR

Vraťme se nyní k cílům, které stály na počátku této práce. Shrňme zde závěry, ke kterým průběžně docházely jednotlivé kapitoly.

Cílem této práce byla snaha poukázat na fakt, že příběhy Harryho Pottera nabízejí širší literární kontext, že nejsou jen „dětskou“ literaturou, která by postrádala hlubší myšlenky či motivy. Přesto, že příběhy Harryho Pottera jsou v dnešní době nejznámějším příkladem dětské literatury na celém světě, tato práce chtěla poukázat na souvislosti s širším literárním kontextem anglického gotického románu. Budeme-li v díle J. K. Rowlingové hledat tyto souvislosti, nalezneme teoretický kontext, který je stejný jako v literatuře pro dospělé.

Pravdou zůstává, že zápletky těchto příběhů sledují strukturu pohádky, tak jak ji definoval J. V. Propp ve svém díle *Morfologie pohádky*. V příbězích se objevují nadpřirozené bytosti, draci, hrdina se vydává na cestu, plní úkoly. Neměli bychom se však spokojit jen s tímto výkladem, jelikož v příbězích Harryho Pottera nalezneme mnoho zajímavých propojení s dalšími literárními žánry.

Základním zdrojem inspirace, který uvádí tyto příběhy do širšího literárního kontextu, je anglický gotický román a díla ovlivněná tímto žánrem. Sama autorka připouští, že ji tato díla velmi ovlivnila, neboť s sebou přináší vystupňované napětí a očekávání.

Hlavními tématy gotických románů, stejně tak jako v příbězích Harryho Pottera, jsou pocity nejistoty a tajemství, které jsou prvořadým zdrojem hororu a obav. Také motiv ohrožení, který vyúsťuje v pocit strachu, tvoří základní téma gotických románů. Tento motiv je nejčastěji představován obrazy duchů, kteří dotvářejí celkovou atmosféru děsu, ohrožení či teroru.

Pocit strachu vytváří neustálý problém všech hrdinů příběhu, jelikož se všichni cítí neustále ohroženi. Někteří spolužáci jsou napadáni, dokonce i vražděni, a tyto násilné zásahy do všedního života vyvolávají pocity strachu silnějšího tím, že zdroje této hrůzy nejsou známy. Voldemort, který představuje největší hrozbu, se dlouho skrývá a jedná pomocí prostředníků. Zlo se tedy projevuje tam, kde by ho nikdo nečekal.

Nejistota identity, která tvoří stěžejní část této práce, se projevuje téměř u všech hrdinů, ať kladných či záporných. Dokonce i takové osobnosti, jako ředitel bradavické školy Albus Brumbál, ve svém životě pochybovaly o své identitě

a smyslu své existence. Nejspletitější postavou je v tomto ohledu profesor Severus Snape, který se téměř po celou dobu příběhů projevuje jako záporný hrdina, škůdce, jehož pravé úmysly se čtenářům odhalí až na samotném konci Harryho dobrodružství.

Důležitá je také psychologická hloubka jednotlivých charakterů, jimž autorka věnovala speciální pozornost, aby tak své dílo přiblížila i náročnějším čtenářům. Postavy J. K. Rowlingové nejsou jen černobílé, nelze je jednoznačně členit na kladné a záporné. Její hrdinové jsou lidští, dopouštějí se chyb, ze kterých si berou ponaučení (s výjimkou Voldemorta) a bojují o své místo v životě – tím jsou sympatičtí modernímu čtenáři, který se s nimi může ztotožnit.

Dokonce ani hlavní hrdina, Harry Potter, si není jistý svou identitou, pochybuje o sobě, neví, zda zlo není přítomné i v něm samotném. Stejně jako gotický hrdina (Theodor či Edmund) však ve všech zkouškách a útrapách dokazuje, že je dobrý, že bojuje za správnou věc, za dobro a jeho vítězství nad zlem.

J. K. Rowlingová dokázala zaujmout svou nezměrnou fantazií, které porozumělo mnoho čtenářů na celém světě. Její příběhy působí uvolněným dojmem, přesto v nich nalezneme nepřeborné množství intrik, zápletek, akcí, velkých činů i silných emocí. Právě těmito motivy si naklonily moderní čtenáře, kteří mohou společně s hrdiny příběhů prožívat ono nezapomenutelné okouzlení magickým světem, jeho nástrahy i vítězství.

SUMMARY

When I started to explore the magical world of Harry Potter I also thought about the themes and motifs that are common to many fairy-tales as well as fantastic fictions. I wanted to point out more serious literary aspects of these stories that are not usually considered by a usual reader. These stories about Harry Potter do not represent only children's fantasy literature but their roots can be followed deeper into the theory of 18th century fantasy fiction – the Gothic novels.

The main aim of this thesis is to show that Harry Potter stories are influenced by the Gothic genre, which is represented by the literature of terror and horror scenes as well as dark atmosphere and strong emotions.

We can find many common motifs in fairy-tales and the Gothic fiction (e.g. magical objects, werewolves, dragons, knights, ghosts, magicians), which indicates that every Gothic novel is, in its principles, a fairy-tale for adults with more horror scenes and terrific events.

To be able to compare the Gothic fiction and Harry Potter stories and to find out the continuity of these two genres, I had to read some Gothic stories as well. While analyzing them I came across many motifs, images and themes which are described above. The question of identity is the most important element that connects these stories. The main characters of the Gothic novels, either good or bad (e.g. Edmund, Melmoth, Theodor, Ambrosio), are not sure about their own origin and the meaning of their existence. They try to find their position in the world, they have to fight against many obstacles and temptation – and they are not always strong enough to resist them.

There are many heroes of this kind in Harry Potter stories too. Harry Potter himself does not know where he comes from, he has to fight against the Dark Lord, Voldemort, so as to find his position and identity. The thesis focuses on the heroes that are constantly moving on the edge of the good and evil – Harry Potter, Voldemort, Severus Snape, Albus Dumbledore, Rubeus Hagrid, Sirius Black and Alastor „Mad-Eye“ Moody.

The uncertainty and the fear of the unknown is still present in their souls, which they are trying to find the right way. All of them could cross the border and become the followers of the dark side, however, not all of them do it. Those who come from a loving family know the power of feelings and emotions and that is why they can

distinguish between good and evil (Harry Potter, Albus Dumbledore). From the psychological point of view, their characters and the family background influence them a lot. Their inner goodness prevent them from the fatal fall, which leads into the perdition.

Not only the fight between good and evil makes Harry Potter stories worth reading and analysing. The whole atmosphere of impending danger and never sleeping temptation is also represented in these books. Comparing them to the Gothic novels, Harry Potter stories are more relaxed, but still they keep the ever-present feeling of adventure and magical sensation using the themes like ghosts, lost prophecies, secret chambers, magical creatures or deep emotions. The stories are set in an old castle and its surroundings (forest, lake), which is also typical for the Gothic novels.

As mentioned above, we can see there are many common motifs connecting the Gothic novels and Harry Potter stories. J. K. Rowling admits that she is influenced a lot by the authors who wrote the Gothic fiction or who were the followers of this genre (Dickens, Tolkien, Austen).

While analyzing the structure of these Gothic tales and Harry Potter stories, we can find the same pattern in them – and also in fairy-tales. There must be a plot which ends by the fight of good and evil, while good wins and evil breaks down. There must be hope for a better future.

I did my best to analyze all these themes and motifs and try to put them into a right context. If we want to see Harry Potter stories more theoretically we should not limit ourselves to their fairy-tale elements but we have to go deeper into its structure and search for hidden meanings. We should not observe it only as children's literature with a happy-ending but we should regard it from many different points of view and contexts.

The thesis offers these different points of view and puts the main heroes into the contexts of different meanings as well as the ways of interpreting their actions and emotions.

BIBLIOGRAFIE

PRIMÁRNÍ LITERATURA

- J. K. Rowling

Harry Potter and the Philosopher's Stone (Harry Potter a Kámen mudrců),

London: Bloomsbury, 1997

Harry Potter and the Chamber of Secrets (Harry Potter a Tajemná komnata), London: Bloomsbury, 1998

Harry Potter and the Prisoner of Azkaban (Harry Potter a vězeň z Azkabanu), London: Bloomsbury, 1999

Harry Potter and the Goblet of Fire (Harry Potter a Ohnivý pohár),
London: Bloomsbury, 2000

Harry Potter and the Order of the Phoenix (Harry Potter a Fénixův řád),
London: Bloomsbury, 2003

Harry Potter and the Half-Blood Prince (Harry Potter a princ dvojí krve),
London: Bloomsbury, 2005

Harry Potter and the Deathly Hallows (Harry Potter a relikvie smrti),
London: Bloomsbury, 2007

- Gotické romány

Anglický gotický román, Jaroslav Hornát, Praha: Odeon, 1970:

Otrantský zámek (The Castle of Otranto), Horace Walpole

Starý anglický baron (The Old English Baron), Clara Reeve

Mnich (The Monk), M. G. Lewis, Praha: Odeon, 1971 (překlad: František Vrba)

Poutník Melmoth (Melmoth the Wanderer), C. R. Maturin, Praha: Odeon, 1972
(překlad: Tomáš Korbař)

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

- Literatura pro studium obecných souvislostí

Botting, Fred, *Gothic*, London: Routledge, 1996

Ferber, Michael, *A Dictionary of Literary Symbols*, Cambridge: C.U.P. 1999

Hodrová, Daniela, *Román zasvěcení*, Praha: H&H, 1993

Hunt, Peter, *Literature for Children: Contemporary Criticism*, London: Routledge, 1992

Manlove, Colin, *From Alice to Harry Potter*, Cybereditions, 2003

Procházka, Martin; Stříbrný, Zdeněk a kol., *Slovník spisovatelů (anglická-waleská lit.)*, Praha: Libri, 1996

Propp, Vladimir, Jakovlevič, *Morfologie pohádky*, Praha: H&H, 1999

Punter, David, *The Literature of Terror*, London: 1980, 1999

Railo, Eino, *The Haunted Castle: A Study of the Elements of English Romanticism*, London: Routledge, 1927

Stříbrný, Zdeněk, *Dějiny anglické literatury*, Praha: Academia, 1987

- Další

Becker, Udo, *Slovník symbolů*, Praha: Potrál, 2002

Colbert, David, *Kouzelný svět Harryho Pottera*, Praha: Albatros, 2002 (překlad: Pavel Medek)

Smith, Sean, *Sen jménem Harry Potter (Životní příběh J. K. Rowlingové)*, Praha: Euromedia Group, 2002 (překlad: Jana Jašová)

Materiály z přednášek o gotickém románu vedené Mgr. Alicí Sukdolovou, KAJ, PF JCU